

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: SOS375

Navn: Marte Ekrem

Hvordan oppleves det å være småbarnsmor i dagens samfunn?

Dato:18.05.16

Totalt antall sider: 67

**SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG
MASTEROPPGAVER**

Forfatter: Marte Ekrem

Norsk tittel: «*Hvordan oppleves det å være småbarnsmor i dagens samfunn?*»

Engelsk tittel: «*How does it feel to be a mother in today's society*»

Studieprogram: Sosiologi bachelor

Emnekode og navn: SOS375 Bacheloroppgave i sosiologi 15H-16V

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____

Dato: Steinkjer 18.05.2016

Marte Ekrem

underskrift

FORORD

Tre år har gått siden denne bacheloroppgaven ble unnfanget på et bachelorseminar i regi av HINT, Høgskolen i Nord-Trøndelag. Som mor til tre barn selv ønsket jeg å fordype meg i temaet «mor» og hvordan det egentlig er å være mor i vårt samfunn.

Jeg har vært gjennom et langt svangerskap som har tæret på både kropp og sinn, men nå er tiden inne for at denne bacheloroppgaven ser lyset. Jeg er takknemlig for all god støtte og veiledning jeg har fått gjennom disse årene av Berit Irene Vannebo og Robert Bye. Jeg har underveis støttet meg på budskapet som ligger i disse ordene: «En god bacheloroppgave er en ferdig bacheloroppgave!» (Berit Irene Vannebo).

I løpet av disse tre årene har jeg selv gått gravid, født mitt 4. barn og vært hjemme i fødselspermisjon. Bacheloroppgaven har vært med meg i alle disse årene og den kommer til å følge meg vider i kraft av det å være mor.

Takk til mine fem informanter som delte av sin tid, kunnskap og livsvisdom.

Steinkjer, 07. mai 2016

Marte Ekrem

Innhold

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER.....	1
FORORD.....	2
1 INNLEDNING:.....	5
1.1 Debatt om morsrollen:.....	5
1.2 «Husmor» -et historisk tilbakeblikk fra 50-tallet:.....	6
1.3 Ekspertsystem:.....	6
1.4 Et «lappeteppe» av roller:.....	7
1.5 Morsrollen og arbeidsliv:.....	7
1.6 Tilhørighet og individualitet:.....	7
2 HER FØLGER MIN PROBLEMSTILLING:.....	8
3 LITTERATUROVERSIKT.....	9
3.1 Tidligere litteratur:.....	9
3.1.1 «Mammarådet».....	10
3.2 Tidligere forskning:.....	10
3.2.1 «Ammedebatten».....	11
3.2.2 «Barns beste»!.....	12
3.2.3 Tilstedeværelse:.....	13
3.2.4 Tidsbruksundersøkelser:.....	14
4 TEORETISK PERSPEKTIV.....	15
4.1 Dorothy. E. Smith:.....	15
4.1.1 Smith om institusjoner:.....	15
4.1.2 Institusjonell etnografi som metode og samfunnsvitenskapelig perspektiv:.....	16
4.1.3 «Relations of Ruling».....	18
4.2 Anthony Giddens:.....	19
4.2.1 Giddens om senmodernitet:.....	20
4.2.2 Ekspertsystemer:.....	20
4.2.3 «Det posttradisjonelle samfunn».....	21
4.2.4 Selvidentitet:.....	21
4.2.5 ‘Det rene forhold’:.....	23
4.2.6 Intimitet og tillit i parforholdet:.....	24
5 METODE.....	25
5.1 Hva er metode?:.....	25
5.2 Kvalitativ metode:.....	26
5.2.1 Institusjonell etnografi som metode og samfunnsvitenskapelig perspektiv:.....	27
5.3 Fordeler og ulemper ved bruk av kvalitativ metode:.....	27
5.4 Moral og etikk:.....	29
5.5 Intervjuguide:.....	29
5.5.1 Praktisk øvelse som en del av intervjuet.....	31
5.5.2 Rangering av roller, del 1.....	32
5.5.3 Rollekonflikter, del 2.....	32

5.6	Utvalg:	33
5.7	Presentasjon av informantene:	33
	Inga:	34
	Trude:	34
	Susanne:	34
	Sandra:	34
	Tove:	35
6	ANALYSE OG DISKUSJON AV DATA	35
6.1	Seks trinn i en analyse:	35
6.1.2	Transkribering	37
6.2	Analyse av den praktiske øvelsen	37
6.2.1	Resultat av del 1:	38
	Trude:	38
	Susanne:	39
	Sandra:	39
	Tove:	40
6.2.2	Resultat av del 2:	40
	Trude:	41
	Susanne:	41
	Sandra:	42
	Tove:	42
6.3	Morsrolle:	43
6.4	Selvrealisering:	47
6.5	Partner/hverdagsliv:	49
6.6	Arbeidsliv:	51
6.7	Trude's bevisstgjøring etter vårt intervju:	54
7.	KONKLUSJON:	56
	VEDLEGG:	59
	REFERANSE TIL TRYKTE KILDER:	62
	Referanse til kilder på internett:	65

1 INNLEDNING:

1.1 Debatt om morsrollen:

I et intervju med rikmannsfrue og fiolinist Marte Krogh i bladet «Mamma» i januar 2013 forteller Krogh om sin hverdag som hjemmeværende mor. (Pettersen, 2013). Hun er tydelig i sine uttalelser hvor hun oppfordrer småbarnsmødre om å ta seg sammen og ikke 'gi opp'. Krogh forteller om sin hverdag med vaskehjelp i huset og en au pair som hjelper til med matlaging, barnestell og barnepass. For det er viktig for henne å kunne bruke tid på seg selv. Hun trener for å beholde et vakkert modell-utseende og bruker mye tid på å praktisere sin interesse for fiolin. Hun legitimerer rettighetene og viktigheten av å utvikle seg selv i en hektisk småbarnsperiode. Far til barnet er forsørgeren av familien og han legger ikke skjul på at de har en tradisjonell arbeidsfordeling i hjemmet. Far triller konsekvent ikke barnevogn og har et begrenset ansvar for barnestell og huslige sysler.

Reportasjen vakte sterke reaksjoner og det satte i gang en debatt om hvordan norske mødre oppfatter sin egen livsverden. Blant reaksjonene var det et fåtall som kjente seg igjen i hennes beskrivelse av hvordan det er å være mor. For de aller fleste mødre er hverdagen en helt annen.

Etter endt permisjonstid er det få kvinner som forblir hjemmeværende sammen med barna. De aller fleste mødre plasserer sine barn i barnehage og går ut i arbeidslivet igjen. I følge Statistisk sentralbyrå jobber flere kvinner heltid nå enn for ti år siden. Andelen yrkesaktive kvinner har steget kraftig de siste 30 år og i dag er det nesten like mange kvinner som menn i arbeidslivet. Det er færre kvinner og flere menn som jobber deltid i dag enn for ti år siden.

Tallene viser at likestillingsarbeidet har kommet langt i arbeidslivet. Det er kanskje ikke rart at mange ikke kjenner seg igjen i Kroghs beskrivelse av en mors hverdag. Det virker som Krogh har skapt en tilværelse preget av en blanding av 50-tallets husmor-idyll og dagens moderne kvinnes livsstil. Hun tilhører en husholdning med en inntekt langt høyere enn gjennomsnittet, hun har ikke arbeid utenfor hjemmet og hun kjøper tjenester som mange ikke har mulighet til. I tillegg har hun tid, økonomisk selvstendighet og frihet til å utvikle seg selv.

Debatten denne artikkelen skapte viste seg å favne mange ulike opplevelser av morsrollen og hvordan den utøves i hverdagslivet. Jeg har lyst til å finne ut av hvordan morsrollen oppleves blant mødre med små barn og hvordan de lever sine liv i denne perioden. Jeg anser dette for å

være et høyaktuelt tema, da de aller fleste kvinner i vårt samfunn opplever det å være småbarnsmor.

1.2 «Husmor» -et historisk tilbakeblikk fra 50-tallet:

I et lengre historisk perspektiv har rollen som kvinne og mor endret seg mye. På 1950 tallet preget husmoren hjemmet og var familiens holdepunkt og forankring i hverdagen. Hun sørget for husholdet med innkjøp, bearbeiding av mat, vask av hus og hun sydde klær. Ikke minst hadde hun ansvaret for stell og omsorg for barna. Husmoren var selvoppofrende og satte mann, barn og det å holde hjemmet i orden før hennes egne interesser. 50- tallets kvinne identifiserte seg selv i rollen som husmor. Husmødrene ble opplært i rollen av sin mor og noen gikk på husmorskole. Her hentet de kunnskap og støtte slik at de kunne identifisere seg med husmorrollen. I dag jobber fire av ti kvinner deltid (www.ssb.no), men svært få kaller seg husmor av den grunn. «*Den moderne husmoren flørter med 50-tallets husmorrolle. Hun shopper det hun trenger, og lar resten være.*» (Faukanger, 2012). Hvor sterkt står husmoridealet hos unge mødre i dag? Står de for fall og erstattes idealer og forventninger om dobbeltarbeidende mødre, 1-2-3 kaker, ferdigmat, kjøpte klær på postordre og med et farefullt høyt tempo for å rekke alle aktiviteter som familien må være med på og i tillegg fordype seg i sin egen selvutvikling? Hvilket ideal har dagens mødre egentlig av «mor»? Opplever mødre et krysspress mellom de rollene de har?

1.3 Ekspertsystem:

Samfunnet vårt i dag preges av et stort 'ekspertsystem'. I dag er det ikke grenser for hvor mye informasjon, gode råd og kunnskap som unge mødre står ovenfor. Kunnskap som kommer fra ulike institusjoner som helsestasjon, barnehage, skoler, ulike byråkratiske etater, tv, internettsider, fagportaler og blogger. Det florerer av gode og velmenende råd og tips og ikke sjeldent er ekspertene uenige med hverandre om hva som er til det beste for en selv, barn og familien. Å bli mor er en stor personlig prøvelse og sosiologen Antony Giddens (1997) har skrevet mye om selvets refleksivitet. Hvordan skapes den moderne kvinnes identitetsfølelse? Hvordan navigerer vi oss frem i jungelen av informasjon som finnes og hvordan forholder vi oss til alle disse velmenende, men ofte ulike rådene 'ekspertsystemet' anbefaler oss?

1.4 Et «lappeteppe» av roller:

Bauman og May skriver at de fleste av oss betrakter oss selv som et «lappeteppe» av ulike roller. (Bauman og May, 2004, s. 108). Hvordan beskrives og forstås morsrollen? Hvilke forventninger har norske småbarnsmødre til det å være mor? Hvilke utfordringer oppstår når mødre skal ivareta andre roller og oppleves det på noe vis uenighet eller konflikt mellom disse rollene?

1.5 Morsrollen og arbeidsliv:

I dag er kvinner på vei mot å bli likestilte som menn i arbeidslivet. Kvinner tar oftere høyere utdanning enn menn. Kvinner velger likevel mer tradisjonelle yrker innenfor omsorg og utdanning. (Kanestrøm, 2012). Det produseres store markedsføringskampanjer for å få jenter inn på realfagslinjer og i militæret. De skal kvoterer inn i styre og stell enten de vil eller ikke. Kvinner entrer langt oftere nå enn tidligere typiske mannsdominerte arbeidsplasser og adopterer ofte maskuline koder for blant annet påkledding og væremåte. Kvinner er ikke lengre omsorgsforsørgere, men også inntektsforsørgere. Likestillingsarbeidet har også inntatt familielivet og hjemmet hvor husarbeid er tilnærmet likt fordelt mellom menn og kvinner. Fedre har opparbeidet seg rettigheter til å ta ut en større del av permisjonstiden slik at han kan skape tilknytning til barnet og mor kan komme raskere tilbake til arbeidslivet. Tar denne utviklingen hensyn til det å være mor?

1.6 Tilhørighet og individualitet:

For 60 år siden var det ikke vanlig at kvinner arbeidet utenfor hjemmet. Mødre lever i et spenningsfelt mellom behovene for tilhørighet og individualitet. (Bauman og May, 2004). Det å få et barn er en konkret manifestering som legger til grunn muligheten for et varig og sterkt mor-barn bånd. Et nært, trygt og tillitsfullt bånd som gir samhørighet og fellesskap. Vårt moderne/postmoderne samfunn preges av at individet i økende grad skal drive med sitt individualiserende prosjekt.

«Behovet for individualitet driver oss i retning av privatliv som en tilstand der vi er immune mot press og fritatt fra andres krav, slik at vi kan drive med det vi har lyst til... Vi oppdager at fellesskap uten privatliv kan oppleves mer som undertrykkelse enn som tilhørighet, mens privatliv uten fellesskap kan minne mer om ensomhet enn om 'å være seg selv'.»

(Bauman og May, 2004, s. 116-117).

Som Bauman og May påpeker er behovene for tilhørighet og individualitet vanskelig å forene og tilfredsstillende samtidig. Må man som mor gi avkall på sin individualitet? Snudd på hodet kan man lure på om de som setter sin egen individualitet først, kan miste tilhørigheten til sitt barn? Eller er det mulig å kombinere disse to behovene? Er det rom for feminine verdier som omsorg, nærhet i den private sfæren i et ellers maskulinisert samfunn?

Formålet med denne undersøkelsen er å frembringe kunnskap om hvordan dagens mødre opplever det å være mor.

2 HER FØLGER MIN PROBLEMSTILLING:

- Hvordan oppleves det å være småbarnsmor i dagens samfunn?

Jeg har valgt ut følgende forskningsspørsmål som jeg vil utdype videre i min undersøkelse. Dette vil jeg gjøre for å kunne belyse problemstillingen ytterligere:

- Hvor viktig er det for småbarnsmødre å realisere seg selv og på hvilken måte gjør de dette?

- Hvordan organiserer småbarnsmødre sine hverdagsliv og partnerskap?

- Hvordan opplever småbarnsmødre det moderne arbeidslivet?

- Hvordan opplever småbarnsmødre de ulike rollene de innehar? I hvilken grad opplever de disse rollene som utfyllende eller motstridene?

*«Gud kan ikke være overalt.
Derfor skapte han moren.»
Sigmund Freud*

3 LITTERATUROVERSIKT

3.1 Tidligere litteratur:

Ved et søk på «morsrollen» på internett finner jeg en stor mengde informasjon som forteller noe om morsrollen. Caitlin Moran er en prisvinnende britisk journalist, forfatter og programleder og hun hevder at det er like mange måter å være mor på som det finnes mødre. Som mor selv prøver hun å fortelle at det er vanskelig å definere hva en mor er og hvilke egenskaper hun har. Hun gir et lite bilde av dette ved å skrive følgende:

«På toppen av at morsrollen faktisk er en fulltidsjobb, hvis du legger sammen alt en mamma gjør i løpet av en dag, så viser timelisten at du minst trenger 28 timer daglig for å klare alt – skal du liksom være mamma ved siden av en hel rekke andre tidskrevende ting som å «ha en karriere», «være i et forhold», «være en del av en familie» og kanskje «tilbringe tre luksuriøse minutter hver dag der du prøver å være et ekte, selvstendig menneske som kanskje har lyst til å lese en bok hvert sjette år eller sove i 27 minutter».

(Caitlin Moran, 2015. www.klikk.no)

Bergland, Estensen og Johannessen skriver i en artikkel i VG den 08.02.2015 at mammarollen er i endring. Den moderne mammaen bruker mer tid på jobb og går rundt med en konstant dårlig samvittighet for ikke å strekke til, mener psykolog Peder Kjøs. (Kjøs i Bergland, Estensen og Johannessen, 2015) Han hevder at morsrollen ikke lengre er knyttet så sterkt mot rollen som husmor før. Det er ikke lengre slik at det forventes nystekte boller og skinnende rent hus. Morsrollen var det som før ga kvinnene sin identitet. Nå er det slik at mødre knytter sin identitet gjennom jobb. Men mødre har mye dårlig samvittighet og har en følelse av å ikke strekke til både med tanke på husarbeid, tid med barna og jobb, hevder han. Det forventes at mødre nå skal prestere på flere arenaer enn før. (Bergland, Estensen og Johannessen, 2015).

Likestilling er et tema Knudsen & Jordheim skriver om i Aftenposten den 5.2.2016 og her leser jeg at mødre kjenner på dårlig samvittighet hvis de ikke henter barna «tidsnok» i barnehagen. Heltidsarbeidende småbarnsforeldre i Norge lever under en sterkt tro på likestilling der både mor og far skal ha muligheten til å knytte seg like sterkt til arbeidslivet i

perioden de har små barn. Idealet om at mor må stå like sterkt som far i arbeidslivet kommer ofte i konflikt med morsidealet. Dette hevder stipendiat og universitetslektor Kristine Warhuus Smedby ved NTNU. (Smedby i Knudsen & Jordheim, 2016 s. 40). Det ligger et større ansvar på mor enn på far, for kulturen vi lever har større forventningene til mor enn til far.

3.1.1 «Mammarådet»

Susanne Kaluza, redaktør og foreldreblogger har i boken «Mammarådet» (Kaluza, 2014) tatt et dypere dykk inn i hvordan morsrollen har endret seg gjennom de siste tiårene. Hun har samlet flere blogger skrevet av mødre, som forteller konkret hvordan morsrollen har endret i løpet av de siste to-tre generasjonene. Dagens kvinner får barn senere i livet og flere kvinner har høyere utdanning sammenlignet med forrige generasjon. Dette fører til forskjeller i morsrollen, både på godt og vondt hevder hun.

3.2 Tidligere forskning:

Jeg startet med et søk etter tidligere forskning på DUO vitenarkiv; Det samfunnsvitenskapelige fakultet og Idunn. Søkeordene jeg bruker er «mor», «morsrolle», «småbarnsmødre» og «morsideal». Jeg finner forskning som omhandler ammepress, morsideal, flerkulturelle småbarnsmødre, kvinner og lønnsarbeid, samværs mødre, statsfeminisme og «hva er en mor?». For å nevne noe av forskningen som har vært innenfor temaet «mor».

Nettstedet «Senter for likestilling» som i mai 2015 hadde et seminar om «Utfordret morsrolle og utfordrende faderskap?». Seminaret ble arrangert i samarbeid mellom Norsk sosiologforening, Agderforskning, Senter for likestilling og Universitetet i Agder. Det har vært forsket på familien på nasjonalt og lokalt nivå og det ble presenterte noen resultater og problemstillinger med særlig blick på morsrollen. Hva er den moderne morsrollen? Hvorfor vekker spørsmålet om mors arbeidsdeltakelse så stort engasjement? Hvilken rolle spiller mødre i barns hverdagsliv? Hva med fedrene, hvilken rolle har de? Jeg finner gjenklang over tema og får bekreftet at debatten om morsrollen og mors arbeidsdeltakelse er høyaktuell.

3.2.1 «Ammedebatten»

Anne Lise Ellingsæter, professor i sosiologi ved Universitet i Oslo, dukker opp i flere av mine søk etter tidligere forskning på temaet «mor». Hun har over lang tid forsket på velferdsstat, kjønn, familie og arbeidsliv. Hun har skrevet flere vitenskapelige artikler og bøker. Følgende artikkel; «De ‘nye’ mødrene og remolarisering av moderskapet» (Ellingsæter, 2005) handler om å finne en ny «moderskapsdiskurs» og hvordan ‘mødre’ utfolder seg i skyggen av ‘fedrene’, som i det siste har vært gjenskap for mye forskning og medieinteresse. «Mødre fremstår ikke som en avgrenset sosial kategori i samfunnsdebatten på samme måte som fedre» hevder hun og ønsker å se nærmere på «reglene» disse «moderskapsdiskurser» prosesserer. (Ellingsæter, 2005). Hun har i denne artikkelen gått i dybden av temaet «amming» for å belyse dobbeltkommunikasjonen som offentlige myndigheter praktiserer. På den ene siden finnes det offisielle anbefalinger om amming som er integrert i statlig ernæringspolitikk og disse inngår i den institusjonaliserte omsorgen for mor og barn via aktivt informasjonsarbeid på barselavdelinger og helsestasjoner. Anbefalingene går ut på at barn skal fullammes til de blir seks måneder gammelt og frem til de er ett år skal morsmelk fortsatt være en del av kostholdet. Disse anbefalinger gir normative signaler som skaper et press på mor og som er med på å forme idealet av ‘den gode mor’. Disse anbefalingene fra staten mener jeg er et eksempel på det som Dorothy Smith kaller «Relations of Ruling» (Smith 2005), fordi de er tuftet på vitenskap og formidlet via profesjoner i helsesektoren.

På den andre siden i denne «ammedebatten» jobber Likestillingsombudet, som et annet statlig ideologiapparat, for at menn skal kunne ta mer av den totale fødselspermisjonen enn de tidligere har hatt mulighet for. Likestillingsombudet ønsker at fedrene skal være mer tilstede på hjemmebane for å knytte seg til barnet. (Ellingsæter, 2005). Som en naturlig konsekvens av dette kommer mødrene tidligere tilbake til arbeidslivet. Denne dobbeltkommunikasjonen om at mor skal følge anbefalinger for amming og at far skal overta større del av mors permisjon medfører at mor må forholde seg til motstridende normer. De som ikke tilfredsstillt anbefalingene om amming opplever ofte å ikke være ‘den gode mor’. Og får å få til ammepraksisen som anbefalt trenger mødrene det meste av fødselspermisjonen. Fullamming er en heltidsjobb! Resultatet av denne dobbeltkommunikasjonen oppleves som dårlig samvittighet mener Ellingsæter. Fordi det lar seg ikke gjennomføre å forene disse to motstridene budskapene.

3.2.2 «Barns beste»!

Den samme artikkelen fremhever også tendensen til at samfunnet er «besatt av barnas beste». Vi har endret oppfatning av hva som er barns behov og rettigheter og dette øker kravet til foreldrearbeidet. «Kravene til morsarbeidets kvalitet og barnas sentrale plass i familien er i ferd med å gjøre mor til et *vedheng* til barnet.». (Ellingsæter 2005).

«Mye tyder på at nøkkelen til innsikt i nåtidens moderskapsdirskurser ligger i samfunnets økende barneorientering. Oppfatningene av barns behov og foreldres forpliktelser i forhold til barnet har endret seg». Det er ikke bare ammepolitikken som har endret, men samfunnet vårt er besatt av barnas beste.»

(Anne-Lise Ellingsæter 2005, s. 382)

I «Aftenposten Oppvekst» (nr 2 i 2015) kan man i artikkelen «Tidens beste foreldre» skrevet av Heidi Pettersen lese at ni av ti ungdommer er fornøyde med foreldrene sine og mener dagens mødre og fedre har funnet oppskriften på suksess. Jeg viser til dette funnet fordi det sier noe om at barna selv er fornøyde med foreldrene sine og da er det nærliggende å tro at det skyldes den økende barneorienteringen Ellingsæter viser til. Hun mener at samfunnet er besatt av barna skal ha det best mulig og at en rekke yrkesgrupper med profesjonell kunnskap om barn og barns utvikling overvåker foreldrearbeidet. Dette er noe jeg senere kommer tilbake til i min analyse og diskusjon.

Linn Hanssen skriver i en artikkel «*Tenk på dette før du reiser fra barnet*» i Dagbladet 10. april om flere samlivsterapeuter som mener at nybakte foreldre må vente med å være borte fra barna til de er 2 år gamle. Dette gjelder spesielt for mor som har den største tilknytningen til barnet mens det ammer. Samlivsterapeuter anbefaler foreldre i småbarnsfasen om å ta vare på parforholdet. Likevel bør barnets behov gå foran foreldrenes ønske om å dra på storbyferie, mener ekspertene Linn Hanssen har snakket med.

3.2.3 *Tilstedeværelse:*

Sosialantropolog Håkon Fyhn har sin doktoravhandling ved NTNU, «*Møte med tilstedeværelse. Mellom form og tomhet i produktutvikling, aikido og antropologisk erkjennelse.*» (2011) forsket på temaet *tilstedeværelse* fra et akademisk perspektiv. Han peker på blant annet hvordan tilstedeværelse kan forstås som “limet som holder mennesker sammen” i et samfunn. «*Tilstedeværelse* har noe å gjøre med det som skjer når ting tar form, enten det dreier seg om ordene i en samtale, handlinger når vi møtes eller tingene vi erfarer eller skaper». (Fyhn, 2011).

Han hevder at tilstedeværelse er av grunnleggende betydning for det å være et menneske og kaller dette for «limet i en institusjon eller et samfunn». Det handler om å være et sansende menneske i forhold til sine omgivelser og å skape noe nytt i dette møtet. Og dette nye vil da leve sitt eget liv. I en samtale mellom to personer betyr tilstedeværelse det at man er mottagelig og skapende på samme tid. Uten dette «limet» rakner samfunnet hevder Fyhn. Evnen til tilstedeværelse gjør oss til mennesker, som fører oss i retning av eksistensielle spørsmål som «hvem er vi?» og «hva gjør vi her?». (Fyhn 2011, Giddens 1996 s. 26).

Vi trenger en langt større evne til å senke tempoet i våre handlinger for å bli bevisste hva vi holder på med eller rett og slett stoppe opp. (Fyhn 2011). For å være *her og nå* i akkurat dette øyeblikk. Et øyeblikk som er uten tanker koblet til fortiden (noe som allerede har vært) eller tanker koblet til det som kommer til å skje i fremtiden, også kalt bekymringer.

Fyhn beskriver tilstedeværelse som en kreativ og skapende prosess som springer ut fra forståelsen av tomhet/formløshet. (Fyhn, 2011). Dette er ikke så enkelt å forstå tomhet/formløshet med den logiske tankegangen fordi det er ingenting. «Det lar seg ikke gripe!». Så fort dette tomrommet fylles med ord eller handling blir det til noe annet og tomheten/formløsheten forsvinner. Det er møtet mellom formløshet og form at det skapes et *punkt* hvor noe nytt fremkommer. Det skjer en bevegelse mellom formløshet og form, det å «fange noe sammen». Det er med denne forståelsen av dansen mellom formløshet og form som er kjernen i begrepet tilstedeværelse. Med evnen til tilstedeværelse formes det noe nytt av en tomhet ifølge Fyhn.

Grunnen til at jeg trekker inn sosialantropologisk forskning i denne sammenheng er at alle mødrene jeg snakket med fremhever egenskapen «tilstedeværelse» som en av de viktigste når

de skulle beskrive hva en «god» mor er. Denne forskningen ga meg en dypere forståelse av hva tilstedeværelse er og hvor essensiell denne evnen er for opplevelsen av det å være mor.

3.2.4 Tidsbruksundersøkelser:

Et av temaene i denne studien tar for seg hverdagsliv og partnerskap og jeg spør om hvordan hjemmelivet utarter seg en vanlig dag, hvordan fordeling av husarbeidet er og hvem som bruker mest tid sammen med barna.

Kristin Egge-Hoveid og Toril Sandnes i Statistisk sentralbyrå har skrevet en rapport om «Kvinner og menns tidsbruk i ulike livsfaser og familietyper» (2010) som blant annet har fokus på tidsbruk blant mødre og fedre i småbarnsfasen. Rapporten beskriver i hovedsak fordelingen av det inntektsgivende arbeidet og det ulønnede familiearbeidet. Det ulønnede familiearbeidet omfatter blant annet husarbeid og omsorg for barn. «Tidsbruksundersøkelsen er en kartlegging av folks gjøremål og samværsmønster. Undersøkelsens hovedformål er å gi en samlet oversikt over hvor mye tid folk bruker på ulike gjøremål, når de utfører dem, hvor de utfører dem og hvem de er sammen med.» (www.ssb.no).

Flere endringer i tidsbruk kommer frem av undersøkelsen. Den viser at menn jobber mindre og kvinner mer. Den viser at menn bruker mer tid på ulønnet familiearbeid enn før. Den største endringen blant småbarnsforeldre ses i sammenheng med omfordeling av lønnet og ulønnet arbeid for mødre og fedre fra 1990-tallet og frem til i dag.

«Det er særlig blant foreldre med de minste barna (0-2 år) vi ser endringer i tidsbruksmønsteret. Fedre til barn i denne aldersgruppen bruker en time mindre per dag på inntektsgivende arbeid enn de gjorde i 1990, mens tiden de bruker til husholdsarbeid har økt tilsvarende, med en time. Mødrene til de minste barna har endret sitt tidsbruksmønster i motsatt retning og bruker nå mer tid til inntektsgivende arbeid og mindre tid til husholdsarbeid».

(www.ssb.no, 2010)

4 TEORETISK PERSPEKTIV

4.1 Dorothy. E. Smith:

Sosiologen Dorothy E. Smith er en engelsk sosiolog født i 1926 og har i sitt virke satt søkelyset på hvordan den sosiale verden oppfattes og hvordan den er et produkt av hvor vi selv befinner oss. Hennes arbeid innenfor det sosiologiske felt handler ikke *om* folk, men *for* folk. Dette blir veldig tydelig i et av hennes siste verk utgitt i 2005 «Institutional Ethnography - A Sociology *for* people». Sosiologien skal være nyttig for folket og bygge på dagliglivets virkelighet, sett fra kvinners ståsted i samfunnet. Selv om hun setter kvinners perspektiv i sentrum er ikke hennes sosiologi bare forbeholdt kvinner.

«Hun ser på hvordan samfunnets strukturer og virkemåte bør gjøres synlig, men fra et ståsted i dagliglivet.» (Widerberg 2012 s. 127). En slik sosiologi forteller om hvordan samfunnet fungerer. I stedet for å forklare samfunnet til folk, er formålet å vise hvordan folk lever sin hverdag og sitt liv. Dette vil igjen vise hvordan samfunnet fungerer og kan fortelle oss hvordan det sosiale liv og strukturer er satt sammen.

Smith er kritisk til den etablerte sosiologiske tradisjon der kunnskap om samfunnet ble utformet av borgerskapets hvite menn preget av en patriarkats tenkemåte, erfaringer, posisjoner og interesser, som ser samfunnet «ovenfra og ned». Hennes arbeide har et feministisk uttrykk der budskapet er at kvinner blir integrert i arbeidslivet under maskuline verdier. Hun har arbeidet med å stille kritiske spørsmål til denne utviklingen og med å finne alternative måter å tenke på, praktisere og videreutvikle sosiologien og sosiologens arbeidsredskaper. For Smith er det viktig å belyse kvinners rolle i samfunnet, hvordan kvinner som subjekt konstruerer sin identitet og på hvilken måte kvinner samhandler med moderne institusjoner og maktstrukturer. (Smith 2005).

4.1.1 Smith om institusjoner:

Smith mener at samfunnet kan deles inn i en offentlig sfære og en privat sfære. (Smith, 2005). Den offentlige sfæren rommer institusjoner som er spesialiserte på eksempel arbeidsliv, utdanning, politikk, abstrakt arbeid, økonomi, vitenskap, formelle organisasjoner osv. I følge

henne er det via disse offentlige sfærene at makt utøves og samfunnet administreres. Den private sfæren foregår utenfor disse spesialiserte institusjonene og her utøves ingen makt.

Smith mener at det foreligger en klar kjønnsbasert arbeidsdeling mellom den offentlige og den private sfæren. Kvinner har ansvaret for hverdagslivet i den private sfæren og menn administrerer samfunnet ved å utøve makt i den offentlige sfære, nærmere definert som samfunnets *dominanssystem*. (Smith, 2005).

Mødrene i denne studien er i kontakt med flere institusjoner i perioden som småbarnsmor. De har en arbeidsplass å forholde seg til. Når de går gravide og føder blir de fulgt opp av et helsevesen via jordmødre og sykehus. Barna kontrolleres jevnlig på en helsestasjon og de går i barnehage med pedagogisk oppfølging. Dette er alle uttrykk for dominanssystemet som mødrene møter i hverdagen.

4.1.2 Institusjonell etnografi som metode og samfunnsvitenskapelig perspektiv:

Dorothy E. Smith anvender institusjonell etnografi som metode i sitt arbeide med å belyse kvinnenenes perspektiv i samfunnet. Metoden presenterer hverdagslivet som det er og hvordan ringvirkninger dette har «ut og omkring i samfunnet» ikke «ovenfra og ned» som den tradisjonelle sosiologien forsøker å gjøre. Den institusjonelle etnografien tar utgangspunkt i folks aktiviteter og opplevelser og slik kan vi forstå det sosiale liv. Da må man begynne der kvinner og menn er kroppslig situerte, der subjektet er lokalisert i kroppen sin og i et arbeid med å være i relasjon med andre i hverdagen. Ved å synliggjøre disse aktivitetene og opplevelsene av hverdagslivet og dets relasjoner blir aktørene i stand til å forstå seg selv og det sosiale liv i samfunnet. (Widerberg, oversatt til norsk av Marte Rua, 2012).

En slik tilnærming for å utforske hverdagslige opplevelser og møtet med samfunnets «dominanssystem» eller «styringsrelasjoner» har vært av betydning for valg av teori og metode i min bacheloroppgave. For at jeg skal kunne forstå hvordan det oppleves å være mor i dagens samfunn må jeg ta utgangspunkt i mødrenes erfaringer der de er og hvordan de lever sine liv og samhandler med institusjoner. Dette skal jeg gjøre ved å bruke institusjonell etnografi som metode. Mitt valg om å bruke teori av Smith i min oppgave kommer klart frem i følgende tekst:

«Smith har ofte uttalt at det var en splittelse i hennes eget liv, mellom livet som kvinne og mor- dominert av kroppen hennes og av ikke-medierte og abstrakte aktiviteter- som fikk henne til å problematisere de sosiologiske tradisjonene. Den verden hun kjente til hjemme med sine barn, kunne hun ikke finne igjen i de sosiologiske tekstene og diskursene. Sosiologien hun hadde lært, var ikke i stand til å omtale det hun opplevde som selve substansen i sitt eget liv- altså livet selv.»

(Widerberg, oversatt til norsk av Marte Rua, 2012 s. 124).

I følge Smith gir ikke den etablerte sosiologien plass til konkrete individer eller lokalt hverdagsliv. Den etablerte sosiologien setter en *«parantes rundt konkrete, kroppslige situerte subjekter og lokale situasjoner, som i virkeligheten er det stoff samfunnslivet består av»*. (Aakvaag 2012, s. 209).» Det er abstrakte kategoriseringer og begrepsmessige relasjoner som organiserer relasjoner. Smith skriver i boken «Institutional Ethnography - A Sociology for people»:

«I think, therefore I am” has been spoken by men; “I do sex, I give birth, I care for children, I clean house, I cook, therefore I am not”.

(Smith 2005, s. 22-23)

Dette et tydelig bilde på at vår dualistiske forståelse av mennesket. Filosofen Descartes (1596-1650) innførte et syn på mennesket som splittet sinn og kropp fra hverandre. (www.filosofi.no). En slik tradisjonell forståelse av det splittede har ført til at menn (det maskuline) er de som besitter sinnet og som er tenkende, rasjonelle, logiske, handlekraftige og som besitter posisjoner og makt i det Smith kaller «Relations of Ruling» (Smith, 2005). Mer om dette kommer i neste avsnitt i oppgaven.

Kvinner derimot blir ofte identifisert med kropp og kroppslige oppgaver som å være gravid, føde, amme samt å vise omsorg. «By pulling mind back into body» (Smith 2005 s. 25) er det ifølge Smith viktig å se sinn og kropp i en sammenheng for å kunne forstå og forklare samfunnet. For å kunne studere hvordan det er å være «mor» i denne studien måtte jeg starte med å se på den konkrete kroppslige situasjonen som mødre opplever i sin livsverden. Smith

mener at inngangen til å forstå samfunnet starter i den private sfære med konkrete hverdagsaktiviteter konstruert av individer i en bestemt kontekst. Hverdagen består av konkrete møter med andre mennesker med kropp og tilstedeværelse. Det er dette samfunnet består av. Sosiologien må vise hvordan aktør og struktur, mikro og makro henger sammen ved å vise «hvordan det ekstralokale og fraværende er avhengig av det lokale og nærværende». Det sosiale i institusjonell etnografi forstås som folks pågående aktiviteter koordinert med andres aktiviteter (Smith 2005 s. 57, 227). Individene er der, de er i sine kropp, de er aktive og det de gjør er koordinert med gjøremålene til andre (Smith 2005 s. 58-59). For institusjonell etnografi er det sosiale lokalisert til hvordan folks aktiviteter eller praksis er koordinert og denne oppgaven tar for seg nettopp denne koordineringen av hvordan mødrene opplever og forholder seg til relasjoner og institusjoner. Dette er ontologien for institusjonell etnografi. Som metode søker institusjonell etnografi å belyse koblingen mellom den private sfære og den offentlige sfære og synliggjøre hvordan «dette» virker inn på maktforholdet mellom menn og kvinner i det moderne samfunn.

4.1.3 «Relations of Ruling»

Smith bruker begrepet «Relations of Ruling» om den makt, organisering, styring og regulering som strukturerer hele samfunnet. (Smith 2005). Marte Rua har som oversetter av Karin Widerbergs tekst «Dorothy E. Smith og institusjonell etnografi» (2012) oversatt begrepet «Relations of Ruling» til «Styringsrelasjoner». I denne oppgaven snakker mødrene jeg har intervjuet om flere «Styringsrelasjoner». Som eksempler kan nevnes: Ulike informasjonsbrosjyrer som helsestasjonen deler ut med anbefalinger og retningslinjer om amming, mat, stell, vaksiner, språk og oppfølging av barnas motoriske utvikling osv. På helsestasjonen måles og veies barnet og det blir mønstret opp, ned, bak og frem etter en fastsatt «mal» på hvordan de bør være på de ulike alderstrinnene. Slike «styringsrelasjoner» bruker kategorier og standarder om barn som gjør dem til objekter, slik at de forsvinner som subjekter. Hverdagslivet blir således organisert og standardisert av disse institusjonene og har som mål og kontrollere mødrenes handlinger på en byråkratisk-formell, og en ofte usynlig måte. (Smith 2005).

Jeg har tidligere vært innom «ammedebatten» hentet fra artikkelen «De nye mødrene og remolarisering av moderskapet» skrevet av Anne-Lise Ellingsæter. (Ellingsæter 2005). Anbefalingene om amming kommer fra staten via barselavdelinger og helsestasjoner som

institusjoner og legger føringen på hvordan mødre bør utføre sin «ammepraksis». Her ser vi hvordan den offentlige sfære påvirker den private sfære ovenfra og ned. Forholdet mellom lokalt hverdagsliv og «Relations of Ruling» beskriver hvordan det moderne samfunn fungerer. (Smith 2005). Aktører skaper sin hverdag og påvirker samfunnets strukturer nedenfra og opp samtidig som samfunnets dominanssystem styrer det konkrete hverdagsliv ovenfra og ned via institusjoner, organisasjoner og eksperter.

4.2 *Anthony Giddens:*

Både Dorothy E. Smith og Anthony Giddens legger vekt på hvordan aktører og strukturer er kjedet sammen i sosialt liv. Smith bruker sin institusjonelle etnografi til å synliggjøre denne sammenkoblingen. Til forskjell fra Giddens strukturasjonsteori forsøker hun å få frem et rendyrket feministisk perspektiv med kvinners erfaringer og posisjoner som startpunkt til å belyse denne sammenkoblingen: Hvordan den «lille indre verden» smelter sammen med den «store ytre verden». (mikro/makro).

Den britiske sosiologen Anthony Giddens, født i 1938, er spesielt kjent for sin strukturasjonsteori og modernitetsteori. (Giddens 1996, 1997). Giddens søker i sin strukturasjonsteori å overskride skillet mellom objektivisme og subjektivisme. Subjektivismen eller aktørorienterte sosiologiske retninger hevder at aktørene konstruerer den sosiale verden «nedenfra og opp» med sine frie og selvstendige handlinger. Objektivismen eller de strukturorienterte retninger retter søkelyset mot en overindividuell objektiv sosial struktur som styrer aktørenes handlinger. Selve kjernen i denne teorien er strukturens dualitet. «*Strukturens dualitet og forestillingen om at sosial struktur både er en forutsetning for og et resultat av kompetente aktørers kreative handlinger*» (Aakvaag, 2008 s.136). Slik hevder Giddens (1997) at forholdet mellom aktør og struktur er gjensidig betingende og overskrider motsetningsforholdet mellom dem. Ingen strukturer uten handlende aktører som anvender og reproducerer dem, men heller ingen aktør uten muliggjørende strukturer. «*Dessa system existerar emellertid inte isolerade från människors handlingar, utan skapas och redrodceras kontinuerlig genom social handling.*» (Johansson 1995 s. 49)

4.2.1 Giddens om senmodernitet:

I bøkene «Modernitet og selvidentitet» (1996) og «Modernitetens konsekvenser» (1997) er Giddens opptatt av at handling er grunnlag for menneskets sosiale liv og at moderniteten legger til rette for nye former for å utvikle våre liv på. Hans samtidsdiagnostiske prosjekt (Giddens 1997) beskriver en «sosial revolusjon» som finner sted fra overgangen mellom den industrialiserte samfunn til dagens høymodernitet eller senmodernitet. Det høymoderne samfunn skiller seg dramatisk og kvalitativt fra alle de forutgående samfunnstyper og det endrer seg raskt og intenst. Denne dynamikken kjennetegnes av tre grunnleggende strukturelle trekk: atskillelse av tid og rom fra sted, utleiring og institusjonell refleksivitet. (Giddens 1997).

4.2.2 Ekspertsystemer:

Ekspertsystemer er en form for abstrakte systemer og kan beskrives som «*Systemer bestående af enhver form for ekspertviden, der hviler på procedureregler, som kan overføres til et individ til et andet*» (Giddens 1996 s. 277). Med ekspertsystemer menes faglig ekspertise og teknologiske systemer som trenger gjennom hverdagslivet i samfunnet. Stort sett det meste av sosial praksis et menneske foretar seg er påvirket av ulike ekspertsystem. Disse systemene er med på bidra til å standardisere vår adferd og bruk av teknologiske løsninger fra kollektivtransport til kaffekoking. (Aakvaag 2008).

Til forskjell fra vår hverdagskunnskap er ekspertkunnskap tuftet på ferdigheter og informasjon frembragt av skolerte eksperter innenfor sitt spesielle kunnskapsområde. Slik ekspertkunnskap er preget av et kodifisert språk og faglige diskurser, som er vanskelig tilgjengelig for alle og enhver. Som menneske i det moderne samfunn blir vi påvirket av disse ekspertsystemene i større eller mindre grad og dette kan ofte legge føringer for livsutfoldelse.

«Ekspertsystemer er ikke bægrenset til områder at teknologisk ekspertise. De udstrækker sig også til selve de sociale relationer og til selvets intime verdener. Lægen, rådgiveren og teraupauten er lige så viktige for modernitetens ekspertsystemer...»

(Giddens 1996 s. 30).

En mor møter i sin hverdag mange typer ekspertsystemer. Jordmor, helsestasjon, lege, barnehage, skole, selvhjelpslitteratur og mange ulike fagportaler på internett som gir råd og veiledning i ulike dagligdagse situasjoner som amming, kosthold, fysisk aktivitet og barneoppdragelse. Disse rådene vil både bevisst og ubevisst påvirke mors valg og adferd. Ofte kan flere eksperter innenfor samme kunnskapsområde være uenige om hva som er den beste kunnskapen. I slike situasjoner oppstår ofte en tvil om hva som er den beste informasjonen eller det beste rådet.

4.2.3 «Det posttradisjonelle samfunn»

«Det posttradisjonelle samfunn» (Giddens 1997) er et begrep Giddens bruker til å betegne et samfunn med store endringer preget av valg og refleksivitet og som i økende grad erstatter tradisjoner i de tidligere samfunnsepoker. Et skille fra det tradisjonelle samfunn til det moderne samfunn er at i mange situasjoner stilles et individ ovenfor flere ulike valg og handlingsalternativer enn hva det hadde tidligere. Dette gjør at mennesket aktivt beslutter sine valg basert på informasjonsbearbeiding gitt av ekspertsystemer. Mennesket trenger kunnskap og et bevisst forhold til omgivelsene. For å velge en løsning har det høymoderne mennesket utviklet en evne til å stille seg utenfor den konkrete situasjonen det befinner seg i, for så å vurdere de alternativene som foreligger. Deretter velges en løsning. Denne refleksiviteten drives frem av modernitetens dynamikk. Denne refleksiviteten er ifølge Giddens (1996 og 1997) en form for strukturell tvang, som også fører til at refleksiviteten må rettes mot egen person, og ikke bare mot omverden. Mennesket er selvrefleksivt, og det er helt nødt til å reflektere over seg selv, sitt livsløp og sitt eget livsmønster.

4.2.4 Selvidentitet:

Det å få barn å bli mor er en stor omveltning for mange. Dette er en overgang som krever fysisk og psykisk reorganisering av det sosiale liv. Forholdet til sin egen kropp og identitet endrer seg. Giddens skriver om moderniteten der spørsmålet hos mor er «Hvordan skal jeg leve?» og «Hva er best for mitt barn?» best svares gjennom fortløpende beslutninger om for eksempel hvordan man skal oppføre seg, hva skal barnet spise, hva gjør en og god mor, hvor mye trenger jeg å arbeide, hvilken omsorg og oppdragelse trenger mitt barn, hvilket forhold har jeg til min partner etc og må sees i lys av selvidentitetens utfoldelse (Giddens 1996). Dette er eksempler på den refleksive handlingsregulering av aktiviteter. Giddens mener at denne

refleksiviteten strekker seg helt inn til menneskets selv, altså et refleksivt prosjekt, der selvet utforskes og konstrueres kontinuerlig. I en overgang som det å bli mor må hver enkelt skape sin egen selvidentitet og selvfølelse.

«Under sådanne omstendigheter bliver abstrakte systemer en central del af ikke alene modernitetens institutionelle orden, men også skabelsen af selvets kontinuitet. Børns tidlige sosialisering afhænger f.eks oftere af råd og anvisninger fra eksperter end af direkte overlevering fra en generation til en anden. Og disse råd og anvisninger er selv refleksivt responsive over for ny forskning».

Giddens (1996 s. 47).

Et viktig begrep i det høymoderne samfunn er «det refleksive selvet» /selvidentitet. (Giddens 1996). Selvidentitet er ikke lengre et resultat av tradisjoner og sosiale forventninger, men må stadig vekk produseres og vedlikeholdes gjennom aktive beslutninger og refleksive valg. En stor del av det daglige samspillet skjer uten at mennesker er bevisste sine valg, men også disse automatiske handlinger mener Giddens er tuftet på et refleksivt forhold til livet. (Johansson 1995 s. 60). Selvidentitet skapes så langt det lar seg gjøre av mennesket selv og dette gir større frihet for mennesket i situasjoner preget av flere valgalternativer og handlingsalternativer. Dette gir hvert enkelt individ et særegent ansvar for sin egen identitet og for å svare på spørsmålet «hvem er jeg?». Men den moderne refleksiviteten gjelder ikke bare selvet, men også kroppen. Selvet er legemliggjort, den har tilhold i kroppen, og vi har lært oss til å reflektere over hvordan den fungerer, kjennes og hvordan den bør se ut. Denne refleksive holdningen til kroppen inkluderer også vurderinger av livsstil, og den moderne opptattheten av kroppen er i stor grad knyttet til ønsket om å fremstille oss som særegne individer. (Giddens 1996).

Som menneske handler vi ofte av ren rutine uten noen form for tankerefleksjon. I følge Giddens (1996) kan mennesket bli mer bevisst sine handlinger, stille spørsmålstegn ved dette, og dermed handle annerledes.

I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på temaet selvrealisering og den bevissthet som mødrene har om sin egen selvidentitet samt forholdet mellom morsrollen og tanken på seg selv som et refleksivt prosjekt.

4.2.5 *'Det rene forhold'*:

*«Et sosialt forhold, som er internt referentielt - det vil si er grunnleggende
afhængigt af den tilfredsstillelse eller det udbytte, man kan få af selve dette forhold.»*

(Giddens 1996 s. 279)

'Det rene forhold' er et forhold mellom to parter og som primært utvikler seg i seksuelle, ekteskapelige og vennskapelige former. Forhold mellom foreldre og barn er av biologisk art og inngår i et slektsforhold med hverandre. Når barnet er lite og uselvstendig er ikke dette et forhold som Giddens beskriver som et *'rent forhold'*, da det er styrt av en ytre kontekst og ikke utelukket i kraft av seg selv. Jo mer barnet beveger seg mot voksenlivet og egen autonomi kan det selv utvikle et *'rent forhold'* til mor og andre personer. (Giddens 1996)

Giddens mener det er flere sentrale idealtypiske elementer som beskriver *'Det rene forhold'*. (Giddens 1996). I de tradisjonelle samfunn er/var et ekteskapsforhold en kontrakt mellom partene, ofte bestemt av foreldrene eller andre slektninger. Et slikt ekteskap ble ofte påvirket av økonomiske rammer og intern arbeidsfordeling mellom kone og mann. Ektemannen forsørget familien ved å jobbe utenfor hjemmet, i den offentlige sfære. Kvinnen hadde ansvaret for barn, innkjøp, kjøkkenet og hjemmet. (Giddens 1996). Dette elementet er i tråd med Dorothy E. Smith's forståelse av *Dominanssystemet*. (Smith 2005). I vår moderne verden er forhold mellom to mennesker preget av romantisk kjærlighet og består som et forhold i kraft av seg selv. Et moderne forhold er motivert en gjensidig følelsesmessig tilfredsstillelse og er ikke lengre preget av ytre sosiale og økonomiske betingelser. Det rene forhold er fritt-flytende og er et resultat av et vinn-vinn prosjekt for begge parter, dvs det hver enkelt part får ut av å være i forholdet av fordeler og ulemper.

'Det rene forhold' er refleksivt organisert på en åpen og kontinuerlig måte. (Giddens 1996). Det er interessant å se at det rene forhold som institusjon også blir et tema for samfunnets ekspertsystemer. Media, blader, aviser, tv-programmer og offentlige institusjoner gir informasjon, gode råd og sin ekspertise på hvordan man skal leve i et parforhold. Relasjonen mellom partene blir i seg selv gjenstand for modernitetens refleksivitet. Samtidig vil hver enkelt part i et forhold også forholde seg refleksivt til seg selv. «Hvordan har jeg det?» «Hva får jeg ut av dette forholdet?». (Giddens 1996 s. 71). Et velfungerende og godt parforhold kjennetegnes av at begge personer i stor grad er autonome og uavhengighet. Dette

må ikke tolkes som en motsetning til den forpliktelse som er grunnleggende viktig i parforholdet. Begge parter har et individuelt ansvar for sin egen selvrefleksivitet og utvikling av selvidentitet.

4.2.6 Intimitet og tillit i parforholdet:

'Det rene forhold' fokuserer på intimitet mellom partene og Bensman og Lilienfield poengterer at det er større behov for intimitet i det moderne samfunn. Dette skyldes utviklingen av store upersonlige institusjoner i samfunnet og fremmedgjøringen dette medfører for mennesket. Intimitet blir et forsøk på å sikre en meningsfull tilværelse. (Bensman og Lilienfield (1979) i Giddens (1996)).

Giddens (1996) skriver om intimitetens transformasjon der industrisamfunnets kjernefamilie var institusjonelt regulert gjennom tradisjoner «med dets plikter og rettigheter for ektefeller og barn». Idet posttradisjonelle samfunn er det moderne samliv derimot preget av *'Det rene forhold'* tuftet på hva hver enkelt person forventer og ønsker uten å tilfredsstille tradisjoner og institusjonelle normer. I disse *'rene forhold'* er partene ute etter å få anerkjent sin identitet og ser på sin partner som komplementær til seg selv i søken etter det perfekte forhold. Det moderne menneske håndterer flere roller og selvrealisering har blitt spesielt viktig for vestlige kvinner. Forventninger til morsrollen, selvrealisering, partnerskap i det rene forhold og yrkesdeltagelse gjør at kvinner spesielt er utsatt for krysspress, noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven.

For å kunne forstå personlige forhold og intimitet i dagen samfunn blir tillit et essensielt begrep. «Tillit på det personlige plan blir et prosjekt det skal 'arbeides med' av de involverte parter, og krever at individet åpner seg for den andre.» (Giddens 1997, s. 90). Tillit må 'vinnest' og dette gjøres ved at å vise varme og åpenhet. Et forhold må aktivt arbeide tillit i en «...gjensidig prosess av selv-avsløring.» (Giddens 1997, s. 90). En slik personlig tillit etableres ved at partene i forholdet gjennomgår en selvgranskningsprosess der oppdagelsen av selvet blir et prosjekt direkte knyttet til modernitetens refleksivitet. Personlig tillit krever selvinnsett og selvutfoldelse. Det er viktig at partene i et forhold kjenner den andres personlighet og reaksjonsmønstre i samspill med hverandre. Dette er grunnlaget for den nærhet og intimitet parforholdet er tuftet på. Begge parter må finne sin egen identitet og slik

blir temaet selvrealisering nært knyttet til våre personlige intime forhold og samfunnets ekspertsystemer.

Følgende råd Giddens har kommet med forteller viktigheten av å dyrke parforholdet og at man sammen lager en «felles historie» som forbinder partene tetter sammen til hverandre: «*Derudover anbefales fritidsaktiviteter, som begge kan være optagede af,*» (Giddens 1996, s. 118).

Anthony Giddens teori om moderniteten, strukturasjonsteori, refleksivitet og selvidentitet og 'Det rene forhold' har en sammenheng med mine forskningsspørsmål og blir benyttet videre i analyse og diskusjon.

5 METODE

5.1 Hva er metode?:

Metode er en oppskrift på hvordan man skal gå frem på for å samle inn empiri, data om virkeligheten. Hensikten med å bruke en bestemt metode er for å sikre at konklusjonen av problemstillingen fylles av gyldighet og pålitelighet. Det at jeg får undersøkt det jeg ønsker å finne mer ut av (begrepsgyldighet og relevans) og at jeg bruker det jeg har funnet av data til å ha dekning for det jeg skriver i min konklusjon (intern gyldighet). Undersøkelsen skal gjennomføres på en god etisk, troverdig og «håndverksmessig» måte for å oppnå pålitelighet. (Jacobsen 2005).

Problemstilling og forskningsspørsmål søker å finne ut av hvordan det oppleves å være mor i dagens samfunn. Dette er en beskrivende problemstilling hvor jeg må gå i dybden i mødrene livsverden for å beskrive hvordan den oppleves. Forskningsspørsmålene er av utforskende art og jeg har derfor valgt å bruke intervju som er en form for kvalitativ metode for å belyse disse. «*Intervjuet ses som et håndverk, en kunnskapsproduserende aktivitet og en sosial praksis*». (Kvale og Brinkmann 2010 s. 36).

5.2 *Kvalitativ metode:*

Formålet med undersøkelsen er å innhente informasjon om hvordan småbarnsmødre opplever det å være mor. Jeg vil gå i dybden av problemstillingen for å kunne beskrive, om mulig å eksplorere fenomenet «morsrollen» i dagens moderne samfunn. (Jacobsen 2005). Jeg trenger å forstå hvordan mødre tenker, handler, skaper og opplever sin morsopplevelse i hverdagen. Dette er en individualistisk tilnærming til hvordan det sosiale fenomenet «å mødre» kan forstås.

«De tingene kvinner gjør, for eksempel når vi 'mødrer', har ikke vært ordentlig begrepsfestet innenfor sosiologi»

(Karin Widerberg, oversatt til norsk av Marte Rua 2012.1, s. 124).

Jeg ønsker å få en større forståelse for det spesielle og helt unike ved det å være mor. Dette er et ontologisk utgangspunkt for å kunne se virkeligheten som den fremstår, som krever en hermeneutisk tilnærming til problemstillingen. (Jacobsen 2005). Spørsmålet blir som følgende: Hvordan skal jeg kunne finne denne kunnskapen? For å svare på dette epistemologiske spørsmålet vil jeg anvende en fortolkningsbasert tilnærming til å forstå hvordan mennesker tenker og handler i hverdagen og hvordan de skaper en mening med det de gjør.

«Denne forståelse av virkeligheten kan bare kartlegges ved at forskerne setter seg inn i hvordan mennesker fortolker og legger mening i spesielle sosiale fenomener....alt må forstås i sin spesifikke sammenheng (kontekst)»

(Jacobsen 2005, s. 27).

Kvalitativ metode legger vekt på at innsamlet data består av ord, og ikke tall. Slik fremkommer hver enkelt mors virkelighet med egne ord og jeg kommer til å bruke sitater i analysedelen for å fremheve det særegne og unike i hvordan mødre opplever det å være mor. (Jacobsen 2005).

Sosial samhandling, samspill og større prosesser egner seg godt ved bruk av slike data. Dette gir mulighet til å gå i dybden av problemstillingen, altså et *intensivt* forskningsdesign for

undersøkelsen. (Jacobsen 2005). En slik tilnærming egner seg godt for å utvikle hypoteser og teorier. Hvis man skal beskrive et fenomen analytisk bruker man kvalitative data. Med dette menes at data blir systematisert i forhold til begreper, kategorier og teorier. Det legges stor vekt på å forstå innholdet i begrepene og kategoriene og man kan overføre funnene til å gjelde mange andre selv om disse ikke var med i undersøkelsen. Slik kan man generalisere analytisk. Som tidligere nevnt er problemstilling og forskningsspørsmålene i denne oppgaven av utforskende karakter og det faller seg naturlig å bruke et induktivt undersøkelsesopplegg med dybdeintervju som metode.

5.2.1 *Institusjonell etnografi som metode og samfunnsvitenskapelig perspektiv:*

Sosiologen Dorothy E. Smith sier at en undersøkelse ikke kan starte i teori, men i hendelser i folks liv og slik fortelle om hvordan samfunnet fungerer. Dette vil igjen vise hvordan samfunnet fungerer og kan fortelle oss hvordan det sosiale liv er satt sammen.

Institusjonell etnografi som metode presenterer hverdagslivet som det er og jeg har valgt å bruke denne metoden for å finne ut hvordan mødrene opplever det å være mor og hvordan mødrenes hverdagsliv, *den lille verden*, forholder seg til samfunnet, *den store verden*.

Formålet med undersøkelsen er å komme ”*beyond the local of the everyday*” (Smith 2005 s.10-11). Slik vil det være mulig å grave dypere inn i mødrenes forståelse og opplevelse av det å være mor i dagens samfunn. En slik induktiv tilnærming åpner opp for ny forståelse og fortolkning og som kan danne grunnlag for ny teori. (Jacobsen 2005).

5.3 *Fordeler og ulemper ved bruk av kvalitativ metode:*

En av fordelene med et kvalitativt undersøkelsesopplegg er at man ser helheten i det man ønsker å studere. Med andre ord søker man å oppnå en oversikt. Kvalitativ metode legger et grunnlag for å kunne jobbe i dybden og eksplorere ny informasjon innenfor undersøkelsens tema. (Jacobsen 2005). Man kan ved en slik metode oppdage det særegne og spesielle med enhetene.

Ved bruk av kvalitativt design kan en ulempe være at opplegget endrer seg så mye underveis ved bl.a nye erfaringer at man kan miste oversikten og intensjonen med undersøkelsen.

I uformelle intervju kan det være viktig at det er én forsker som utfører alle intervjuene. (Jacobsen 2005). Dette for å sørge for at alle informantene blir spurt om de samme tema.

Dette gjelder særlig hvis intervjuguiden er ustrukturert. Det er tidkrevende at samme person utfører disse intervjuene. Dette vil være en ulempe hvis oppdraget for undersøkelsen kommer fra en ekstern oppdragsgiver med korte tidsfrister for ferdigstilling.

Det stilles store krav til at intervjueren tolker svarene slik at han kan formulere oppfølgingsspørsmål underveis i samtalen. (Jacobsen 2005). Dette krever en god evne i å lytte til informanten samt å kunne improvisere når samtalen tar en ny vri. Det kan være lett å feiltolke informasjon, særlig hvis intervjuer er forutinntatt og lite åpen for andre muligheter. Man må også unngå å bruke ledende spørsmål. En annen ulempe er at det er vanskelig å sammenligne data fra de ulike informanter, da disse kan være veldig forskjellige i sin egenart.

Fordelen ved å jobbe nært og sensitivt i en intervjusituasjon er at forskeren kan fange nye oppdagelser og erfaringer i samtalen. Slik kan forskeren stille nye spørsmål underveis som ikke var planlagt på forhånd. Dette stiller krav til våkenhet hos forskeren samt evnen til å gripe muligheten som dukker opp til å grave videre. (Jacobsen 2005). Dette kan være med å belyse problemstillingen på en ny og interessant måte.

Ved mye endring underveis i et kvalitativt undersøkelsesopplegg kan tolkningene av datamaterialet bli lite entydig og miste gyldighet. Forskeren kan legge for mye vekt på sin sosiokulturelle bakgrunn og dermed innvirke på tolkningene av undersøkelsen. *«Det har blitt sagt at forskerens personlige verdier alltid vil påvirke undersøkelsen, og dermed at det er en usannhet når det hevdes at forskningen er nøytral»*. (Jacobsen 2005 s. 31).

Forholdet til datakilden, det være seg aktør, informant eller dokument er nært og kan være sensitivt i kvalitative studier. Forskeren arbeider gjerne direkte og i samhandling med kilden. Dette er tydelig i deltakende observasjon og uformell intervjuing. (Jacobsen 2005). Forskeren er selv deltaker i de sosiale prosesser som skal observeres og studeres, og dette skjer i en naturlig kontekst. Ved uformelle intervju er forskeren selv den som oftest utfører disse med informantene. Opplegget er ikke fastlagt på forhånd og det er viktig at alle tema i undersøkelsen blir belyst og at forskeren med sin tilstedeværelse fanger opp ny informasjon som kan belyses. Interaksjonen er åpen mellom forsker og respondent. (Jacobsen 2005).

Tolkingen av kvalitative data kan på bakgrunn av fleksibelt design og nærhet til kilden gi store muligheter for relevant informasjon som dekker undersøkelsens formål og problemstilling.

5.4 Moral og etikk:

Utforming av problemstilling er gjort på grunnlag av min egen opplevelse som mor. Det er her viktig at jeg som forsker ikke bringer med meg mine egne holdninger og forventninger av dette, men stille med et åpent sinn som ikke begrenser informasjonen de respektive mødre kommer med. Det er likevel viktig å skape nærhet, være lyttende og sensitiv under intervjuet mellom meg som forsker og mødrene som informanter.

Det er viktig å ta hensyn til de moralske og etiske aspektene gjennom hele undersøkelsen. (Jacobsen 2005). Informantene ble gjort oppmerksomme på at det å delta i undersøkelsen var frivillig og uten noe slags press. De fikk informasjon om undersøkelsens hensikt, fordeler og ulemper dette eventuelt kunne medføre og at dataene skulle brukes til å beskrive hvordan småbarnsmødre opplever det å være mor i følgende bacheloroppgave. Dette er det Jacobsen (2005) mener med 'informert samtykke'.

Alle personopplysninger og all sensitiv informasjon er konfidensielle i oppgaven (Jacobsen 2005). Jeg la vekt på å gi informantene et inntrykk av at det ikke finnes noen riktige eller gale svar, men at det er deres egen historie som er viktig å få belyst. De som samtykket i deltakelsen fikk opplysninger om at det når som helst var mulig å trekke seg underveis i intervjuet. Jeg brukte båndopptager på samtlige intervju, noe som ble gjort oppmerksom på i forkant av intervjuet.

5.5 Intervjuguide:

Under selve intervjuet brukte jeg en intervjuguide (Se vedlegg). Denne ble delt inn i følgende tema:

- Morsrollen
- Selvrealisering
- Hverdagsliv/partner
- Arbeidsliv
- Roller, konflikt mellom roller

Disse temaene belyser undersøkelsens forskningsspørsmål og den teoretiske bakgrunn jeg har lagt vekt på. Jeg valgte å starte intervjuet med mødrenes «lille verden» om morsrollen, selvrealisering og hverdagsliv/partner på veien mot den «store verden» og arbeidslivet. Det er dette den institusjonelle etnografien handler om. En metode som starter i hver enkelt mors konkrete situasjon og hvilke subjektive erfaringer som hun opplever.

«Dette er en fenomenologisk tilnærming....som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkeligheten er den mennesker oppfatter.»

(Kvale og Brinkmann 2010 s. 45)

Det er viktig å se samfunnet nedenfra og opp. Målet er å utforske hvordan mødres virkelighet er nedenfra- i hverdagen sammen med partner og i møtet med arbeidslivet. Jeg vil finne ut hvordan hver enkelt mor forholder seg til sin rolle i et større helhetlig samfunnsbilde. Det er også helt nødvendig å se på hvordan det ekstralokale dominanssystemet (Smith 2005) administrerer den lokale hverdagen til den enkelte mor og se etter konkrete eksempler på hvordan rollen som mor styres av disse institusjonene og hvordan makt er fordelt i samfunnet. Det er denne bevegelsen mellom de to sfærene som jeg synes er interessant. Å se denne sammenhengen i en mors hverdag og hvordan dette påvirker hennes livsutfoldelse. Med en slik tilnærming vil man få mer kunnskap om hvordan hverdagen henger sammen. Smith (2005) mener at gjennom å synliggjøre dette hverdagslivet vil samfunnets strukturer og virkemåte tre synlig frem. Ved å bruke institusjonell etnografi (Smith 2005) som metode er formålet mitt å finne ut hvordan sosiale relasjoner henger sammen. Målet med dette arbeidet er å finne ut av hvordan mødrene opplever morsrollen på kroppen og ikke bare hvordan de tenker om den!

«Menneskers ståsted er et sted å begynne i undersøkelsen av det sosiale, der hvor subjektet er lokalisert i kroppen sin og er aktivt i sitt arbeid i relasjonen til bestemte andre. Det er her styringsrelasjonene kan bli oppdaget, slik de kommer til syne fra der hvor subjektet er, i den virkeligheten som omgir og utgjør hennes kroppslige eksistens.»

(Karin Widerberg, oversatt til norsk av Marte Rua 2012.1, s. 127).

Jeg fikk spurt alle informantene om de samme tema ved å ha et slikt semi-strukturert intervju. Jeg ønsket ikke at intervjuet skulle være sterkt strukturert for jeg mener at ny og særegen/spesiell informasjon lettere kommer frem hvis informanten får snakke fritt og mest mulig intuitivt innenfor temaene. (Jacobsen 2005).

5.5.1 Praktisk øvelse som en del av intervjuet

De fleste av oss betrakter oss selv som et «lappeteppe» av ulike roller og (Bauman og May, 2004, s. 108). Jeg ville se nærmere på hvordan disse «lappeteppene» så ut for mødrene og laget derfor en praktisk øvelse for å gjøre en enkel kartlegging av rollene de innehar og om disse rollene står i noen slags motsetningsforhold til hverandre. Øvelsen ble delt inn i to deler der jeg på forhånd hadde laget lapper med ulike roller jeg så for meg mødrene kunne ha i livet sitt. I tillegg hadde jeg med meg noen blanke lapper som jeg skrev på hvis de hadde bruk for noen roller jeg ikke hadde tenkt på. Til sammen endte jeg opp med å bruke 16 lapper og disse rollene var med (i tilfeldig rekkefølge):

Mor
Partner
Venn
Arbeidstaker
Tante
Hushjelp
Kokk/baker
Datter
Søster
Svigerinne
Innkjøper
"syklubb"
Hobby
Student
Selvstendig næringsdrivende
Logemedlem

Informantene fikk først i oppgave å plukke ut de rollene de hadde uavhengig om hvor mye eller lite de identifiserte seg med disse. De plukket ut de lappene de så de hadde i livet og lot de andre ligge igjen.

5.5.2 Rangering av roller, del 1

Nå satt de med sine lapper og fikk beskjed om å rangere rollene/lappene etter hvor mye tid de mener at hver enkelt rolle tar. Det ble en god dialog om hvorfor de hadde rangert listen akkurat slik som de gjorde. På nytt skulle de rangere rollene/lappene, men denne gang etter hvilken indre verdi de selv tillegger rollen, hvilken betydning den har. Altså første rangering gikk på tid og den andre på verdien. Jeg noterte ned begge listene slik at de selv fikk se det endelige resultatet. «Tid-listen» og «Verdi-listen» ble ulike hos dem alle og jeg fikk en god samtale rundt de endringene de hadde gjort fra «Tid listen» til «Verdi listen» og hva de satt igjen med at inntrykk og ny bevissthet. Denne delen av øvelsen blir presentert i neste avsnitt ved en enkel tabell med to kolonner som viser rangeringen av rollene etter tid og verdi. Hver informant har sin egen tabell og dette datagrunnlaget bruker jeg videre i analysen for å begrunne de funn jeg har gjort.

5.5.3 Rollekonflikter, del 2

Intensjonen med siste del av øvelsen med lappene var å se om de opplever noen uenigheter/konflikter mellom rollen som mor og de andre rollene de har.

«Ved at relasjonene gjøres synlige, settes aktører i stand til å forstå sine egen aktiviteter, som dermed får nye og annerledes betydning for dem.»

(Karin Widerberg, oversatt til norsk av Marte Rua 2012.1, s. 127).

De skulle legge lappen med «mor» i midten og de andre lappene i en sirkel rundt. Dette ble en markering av temaene i oppgaven med «mor» i sentrum. Der mødrene opplevde uenighet/konflikt av noe slag mellom rollene som «mor» og de andre markerte de disse med en strek mellom «mor» og den andre lappen/rollen. De ble spurt om hvorfor forholdet mellom disse rollene fremstår som konfliktfylte, opplevelsen av denne/disse rollekonfliktene og hva

de selv kan gjøre for å endre på dette spenningsfeltet. Slik gikk vi gjennom hver enkelt relasjon mellom «mor» og den andre rollen. Intensjonen med denne praktiske øvelsen var å tydeliggjøre hvor mye tid de bruker på hver rolle, hvilke roller som gir dem mening og om de opplever krysspress/konflikt mellom noen roller. Resultatet av disse øvelsene kan du lese mer om i kapittel 6, analyse og diskusjon.

5.6 Utvalg:

Jeg valgte ut 5 mødre som jeg gjennomførte et dybdeintervju med etter følgende kriterier:

- Ha minst 2 barn, der det minste var i småbarnsalder (under 3 år).
- Være yrkesaktive.
- Bo sammen med partner.

Mødrene i utvalget her er et strategisk utvalg (Thagaard 2010). Et strategisk utvalg er en sammensetning av informanter som er valgt ut fordi disse kan gi informasjonen jeg er ute etter i min oppgave. Ved å sette opp kriterier for hvem jeg skulle intervjuer, definerte jeg utvalget på bakgrunn av egenskapene mor, arbeidstaker og partner. Disse egenskapene/kvalitetene er strategiske i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiv. (Thagaard 2010).

For å finne informantene til denne undersøkelsen valgte jeg å bruke Facebook som medium. Jeg publiserte et innlegg på min egen vegg der jeg etterspurte mødre med de ovennevnte kriterier om å melde sin interesse til meg i en privat melding for å få mer informasjon. Jeg fikk 7 henvendelser totalt og jeg valgte å gå videre med de 5 mødrene som jeg ikke kjente så godt fra før. De to jeg ikke tok med i utvalget følte jeg at jeg visste for mye om til at jeg ble nøytral nok i prosessen videre med oppgaven.

5.7 Presentasjon av informantene:

Jeg velger her å skrive litt om hver enkelt informant fordi jeg ønsker å skape en følelse av at dette er en studie *av* mennesker *for* mennesker i tråd med den institusjonelle etnografiens virke (Smith 2005). Navnene er fiktive slik at ingen skal kunne finne ut hvem de er. (Jacobsen

2005). For at det ikke skal bli for synlig hvor de jobber velger jeg å skille på om de jobber i det offentlige eller i det private arbeidsmarkedet.

Inga:

Alder: 40 år

Antall barn: 2

Sivilstatus: Samboer

Arbeidssted: Kommunalt ansatt i fast stilling

Trude:

Alder: 29 år

Antall barn: 2

Sivilstatus: Gift

Arbeidssted: Vikar i kommunal stilling

Susanne:

Alder: 32 år

Antall barn: 2 egne + 2 «bonusbarn» som samboer har fra før

Sivilstatus: Samboer

Arbeidssted: Selvstendig næringsdrivende

Sandra:

Alder: 30 år

Antall barn: 2

Sivilstatus: Gift

Arbeidssted: Privat bedrift

Tove:

Alder: 35 år

Antall barn: 2

Sivilstatus: Gift

Arbeidssted: Kommunalt ansatt

Kapittelet om metode nærmere seg slutten og jeg går nå videre inn i den delen av oppgaven som inneholder analyse av innsamlet empiri. Kapittelet inneholder også diskusjon av disse data med teori fra Anthony Giddens og Dorothy E. Smiths samt tidligere litteratur på feltet som beskrevet i kapittel 3. Jeg vil starte med å beskrive metoden jeg forholdt meg til i analyseprosessen i lys av Kvale og Brinkmanns teori (2010) om de seks trinnene i en analyse. Selv om denne delen omhandler metoden i en analyseprosess velger jeg å la den inngå i neste kapittel som en overgang fra metode til analyse og diskusjon.

6 ANALYSE OG DISKUSJON AV DATA

6.1 Seks trinn i en analyse:

Analysen begynte allerede når jeg laget intervjuguiden og oppbyggingen av denne. Denne ble organisert med en oversiktlig inndeling av temaene jeg ønsket å forske på; morsrollen, selvrealisering, arbeidsliv, partner/hverdagsliv og roller. Kvale og Brinkmann skriver i sin bok: «Det kvalitative forskningsintervju», (2010 s. 203) om seks trinn i en analyse av intervju. Jeg kommer til å presentere fortløpende de fire første trinnene i analysen her. Trinn fem som handler om gjenintervjuing er ikke aktuell for denne oppgaven og blir ikke nærmere presentert. Analysens sjettede trinn utdypes i neste kapittel under «Trude's bevisstgjøring.»

Første trinn foregår i selve intervjuet der *informantene beskriver sin livsverden* (Kvale og Brinkmann 2010 s. 203) med fokus på opplevelsen det å være småbarnsmor. De fortalte alle sammen om hvordan det er å være mor, hva de gjør som mor, hvordan de føler seg som mor, hvordan de realiserer seg selv, hvordan de opplever arbeidslivet i kombinasjon med det å være mor, hvordan forholdet til partner er, hvordan de fordeler tiden på de ulike rollene de

innehar kontra den indre verdien de opplever rollene gir dem og om de opplever noen form for rollekonflikter mellom rollene.

I følge Kvale og Brinkmann (2010 s. 203) foregår det andre trinnet i analysen når *informantene selv oppdager* noen nye sammenhenger i det de forteller. Inga ble i intervjuet følelsesladet når hun satte ord på den frustrasjonen hun opplevde i sine møter med spesialisthelsetjenesten. Hennes sønn har vært på ulike utredninger hos lege og spesialisthelsetjenesten i forbindelse med hans sosiale adferd. Hun føler at ingen ser henne som mor og hun erkjenner hvor liten makt hun har i forhold til ekspertsystemet. Den praktiske øvelsen bidro til at alle mødrene så med nye øyne hvor liten tid de har med barna i forhold til det de selv egentlig ønsker. Mødrene så «svart på hvitt» så hvordan de prioriterer døgnetimer. De ser at de bruker mye tid i rollene som «hushjelp», «innkjøper» og «kokk/baker» og dette er oppgaver de *må gjøre*, men som de føler ikke gir så mye mening. Dette er kun noen eksempler på oppdagelser de gjorde i intervjuet.

Det tredje trinnet i analysen foregår ved at jeg som *intervjuer gjør fortetninger og fortolkninger* (Kvale og Brinkmann 2010 s. 203) underveis i intervjuet for å finne mening med det informanten forteller. Etterhvert som mødrene fortalte «*sendte*» jeg innholdet tilbake for å be om bekreftelse på det jeg hadde hørt. Det var viktig å «speile» tilbake innholdet av det de sa når jeg opplevde tvil eller usikkerhet. Da ga jeg mødrene mulighet til å presisere eller utdype innholdet slik at vi begge fikk samme forståelse. En slik kontinuerlig fortolkning ga meg en umiddelbar mulighet for å få bekreftet eller avkreftet meningen med det de fortalte. Slik sikret jeg at dataene ble valide og gyldige som videre grunnlag for diskusjon og konklusjon. Dette trinnet i analysen krever en høy grad av tilstedeværelse. Det å være engasjert og lyttende i samme bevegelse, som sosialantropolog Fyhn (2011) hevder er en forutsetning for å oppdage noe nytt og være skapende.

Trinn fire i analysen er selve jobben ved at *intervjuet struktureres for analyse gjennom transkribering*. (Kvale og Brinkmann 2010 s. 203) Ved å sortere og strukturere all informasjonen etter de 5 intervjuene er det lettere å tolke mødrenes livsverden og se hvordan de selv opplever og forstår det å være småbarnsmor. Da kan jeg tydeligere se likheten mellom mødrene og hva som skiller seg ut.

Neste avsnitt handler om selve jobben med å transkribere.

6.1.2 Transkribering

Fra å sitte med nesten 9 timer med lydopptak, notater fra intervjuet og minner om ikke-verbal kommunikasjon går veien innom en prosess av transkribering.

«Å transkribere betyr å transformere, skifte fra en form til en annen.» (Kvale og Brinkmann 2010 s. 187). Jeg begynte analysearbeidet med å oversette fra talespråk til skriftspråk som er selve transkripsjonen. Det var ikke bare lydopptak jeg hadde av data etter intervjuene. Jeg hadde mye ikke-verbal informasjon som kroppsholdning, gester, pauser i samtalen, tonefall, følelser og stemninger som ikke kommer frem av lydopptakene. Det går opp for meg at å transkribere data fra muntlige intervju til skriftlig form innebærer at noe av det helhetlige bildet reduseres. Det blir som å skrive boken etter at filmen er vist! Hvordan skal man få med all ikke verbal kommunikasjon og sanselige opplevelser inn i en bok?

I tillegg til lydopptak noterte jeg stikkord i intervjuguiden underveis i intervjuet og jeg markerte hvilket minutt vi var i samtalen slik at jeg kunne gå tilbake til lydopptaket for å hente ut sitater for å belyse innholdet.

Intervjuguiden ble min mal i jobben med å transkribere og analysere datamaterialet. Jeg har tematisert dataene som følge av strukturen i min intervjuguide; morsrolle, selvrealisering, partner/hverdagsliv, arbeidsliv og roller/rollekonflikter. De neste avsnittene viser en systematisk oversikt over de funn som intervjuene ledet til og jeg kommer fortløpende til å diskutere noen av disse i lys av tidligere forskning og teori.

6.2 Analyse av den praktiske øvelsen

Som beskrevet i forrige kapittel gjennomførte jeg en praktisk øvelse med lapper som var påskrevet alle de rollene mødrene hadde i sin livsverden på intervjutidspunktet. Øvelsen inneholder to deler. Intensjonen med første del var å få mødrene til å se hvor mye tid de ulike rollene tar og hvilke roller som mest verdifulle for dem selv. Denne delen av øvelsen vises med en tabell av en «tid-liste og en «verdi-liste» som viser hvordan mødrene rangerte rollene. Den andre delen av øvelsen foregikk ved at mødrene skulle plukke ut de rollene som de synes blir konfliktfylte med rollen «mor» og hvor de opplever press mot morsrollen. Resultatet av del 2 vises med en illustrasjon der morsrollen står i sentrum og hvilke andre roller som kommer i konflikt med denne. Selv om denne praktiske øvelsen ble utført til slutt i intervjuet

velger jeg å la dataene fra denne komme først i analysen slik at jeg kan bruke disse under hvert enkelt tema.

6.2.1 Resultat av del 1:

Her følger informantenes resultat der de skulle rangere rollene i tid og verdi:

Inga:

	<u>Rollene rangert på Tid:</u>	<u>Rollene rangert av Verdi:</u>
1	Mor	Mor
2	Arbeidstaker	Partner
3	Hushjelp	Arbeidstaker
4	Partner	Tante
5	Tante	Datter
6	Svigerinne	Venn/syklubb
7	Venn/syklubb	Svigerinne
8	Datter	Hobby
9	Hobby	Hushjelp
10	Søster	Søster

Trude:

	<u>Rollene rangert på Tid:</u>	<u>Rollene rangert av Verdi:</u>
1	Arbeidstaker/student	Mor
2	Mor	Partner
3	Hushjelp	Venn/syklubb
4	kokk/baker	Datter
5	Innkjøper	Søster
6	Partner	Hobby
7	Venn/syklubb	Kokk/baker
8	Hobby	Arbeidstaker/student
9	Datter	Innkjøper
10	Søster	Hushjelp

Susanne:

	<u>Rollene rangert på Tid:</u>	<u>Rollene rangert av Verdi:</u>
1	Selvstendig næringsdrivende	Mor
2	Mor	Venn
3	Hushjelp	Selvstendig næringsdrivende
4	Venn	Arbeidsgiver
5	Arbeidsgiver	Arbeidstaker
6	Kokk/baker	Partner
7	Arbeidstaker	Datter
8	Partner	Loge
9	Innkjøper	Tante
10	Tante	Svigerinne
11	Svigerinne	Kokk/baker
13	Loge	Innkjøper
14	Datter	Hushjelp

Sandra:

	<u>Rollene rangert på Tid:</u>	<u>Rollene rangert av Verdi:</u>
1	Mor	Mor
2	Arbeidstaker	Partner
3	Hushjelp	Venner
4	Innkjøper	datter
5	kokk/baker	Tante
6	Partner	Svigerinne
7	Venn	Innkjøper
8	Datter	Kokk/baker
9	Søster	Hushjelp
10	Svigerinne	Arbeidstaker

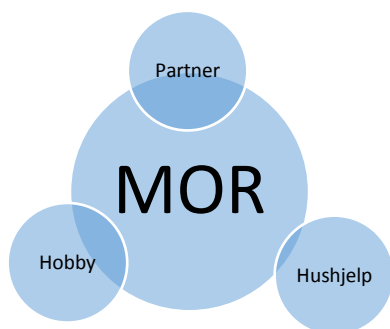
Tove:

	<u>Rollene rangert på Tid:</u>	<u>Rollene rangert av Verdi:</u>
	1 Arbeidstaker	Mor
	2 Mor	Partner
	3 Hushjelp	Arbeidstaker
	4 Kokk/baker	Datter
	5 Innkjøper	Søster
	6 Partner	Venn
	7 Datter	Svigerinne
	8 Søster	Tante
	9 Venn	Hobby
	10 Svigerinne	Medlem/frivillighet
	11 Tante	Hushjelp
	13 Hobby	Kokk/baker
	14 Medlem/frivillighet	Innkjøper

6.2.2 Resultat av del 2:

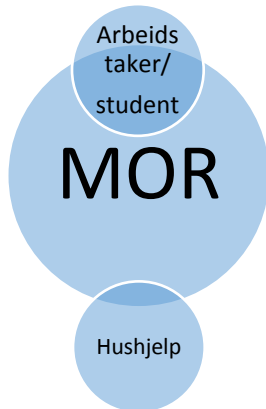
Her følger resultatet av siste del av øvelsen der informantene skulle sette rollen som 'mor' i sentrum og vise hvilke roller de opplever kommer i konflikter med denne. Graden av konflikt markeres ved hvor langt inn i sirkelen til mor rollen står. Jo lengre inn i sirkelen mot mor, jo større konflikt føler mødrene mellom rollen og det å være mor.

Inga:

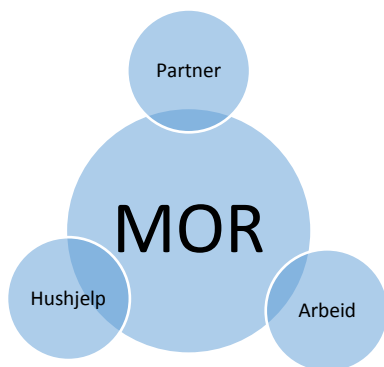
Illustrasjonen viser at Inga føler et krysspess mellom morsrollen og rollene som partner, hushjelp og egen selvrealisering gjennom hobbyer. «Når jeg er sammen med partner er det sjeldent vi er alene uten barna og det blir fokus på dem og ikke oss. Derfor innser jeg at vi ikke har så mye «kjærestetid» som jeg skulle ønske.»

Trude:

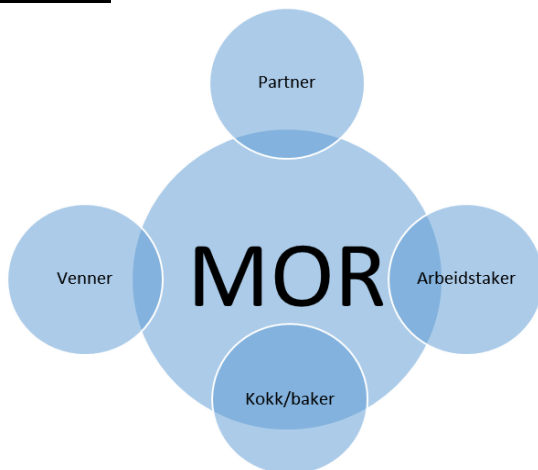
Trude opplever at rollene som arbeidstaker/student og hushjelp står i konflikt med det å være mor. Mer om denne konflikten kan du lese om i avsnitt 5.6.

Susanne:

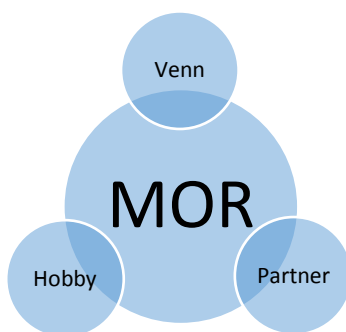
Susanne kjenner en stor konflikt mellom det å være mor og partner. Selv om hun har vaskehjelp til å avlaste husarbeidet opplever hun at den tiden det tar å gjøre husarbeid går på bekostningen av det å være mor. «Partner er den som lider mest av at jeg er mor. Min kjæreste vil ha mer tid til kjæreste-ting. Jeg synes ikke det er viktig å endre på dette fordi da går det utover jobb.»

Sandra:

«Jeg liker ikke å lage mat og det tar ofte lang tid». Hun opplever derfor en konflikt mellom morsrollen og det å være kokk/baker. Sandra er på intervju tidspunktet i fødselspermisjon, men til vanlig jobber hun fullstilling i en privat bedrift. «Jeg jobber 100% og kjenner jeg er i en indre konflikt fordi jeg ønsker mer tid sammen med ungene». Dette belyser konflikten mellom rollen som mor og rollen som arbeidstaker.

Tove:

Toves illustrasjon av denne øvelsen viser at hun opplever konflikt mellom det å være mor og partner, mor og venn samt det å være mor å drive med sine egne hobbyer. Hun kjenner ingen konflikt mellom rollen som mor og det å være arbeidstaker. «Jeg vil være mer enn bare mamma».

Data fra denne to-delte øvelsen er med videre som grunnlag for videre analyse og diskusjon. Jeg følger strukturen i intervjuguiden når jeg nå går over til temaene; morsrollen, selvrealisering, partner/hverdagsliv og roller/rollekonflikter.

6.3 *Morsrolle:*

Jeg kan se av rangeringen i den praktiske øvelsen at rollen som «mor» er den rollen som alle mødrene verdsetter mest. De opplever at det er givende å være mor og de føler alle en stor glede og er heldige som har muligheten til å kjenne morsrollen på kroppen. Ingen ville vært foruten denne livserfaringen, selv om de medgir at det er et krevende arbeid. Ofte føler de seg slitne etter en dag på jobb og «lunta kan bli kort» i møte med barna. Sandra uttrykker seg slik: «Dette oppleves som ubetinget kjærlighet. Innrømmer at jeg kan bli lei av dem også, men ville ikke vært foruten».

Mødrene mener at en 'god' mor trenger følgende egenskaper: Tilstedeværelse, vise interesse og engasjement, være en god lytter, være i dialog med barnet, ha god nok tid sammen, trygghet, forutsigbarhet, være lekende, rolig og inkluderende. Inga utdyper dette med at mobilen bør legges bort når hun har kvalitetstid sammen med ungene slik at det er de som får all oppmerksomhet. Samtlige mødre fremhever viktigheten av tilstedeværelse. I følge sosialantropolog Fyhn (2001) er dette «limet i samfunnet». Tar man bort evnen til å være tilstede rakner resten av samfunnet mener han. Mødrene er inne på noe viktig her når fremhever denne egenskapen og hvor viktig den er for å være en «god» mor. Jeg prøver å stille utdypende spørsmål hva som ligger i tilstedeværelse, men opplever at mødrene synes det er vanskelig å sette ord på denne egenskapen og hva det egentlig er. Fyhn (2011) bekrefter at tilstedeværelse er ugripelig. Det handler om å forstå tomheten og formløsheten som ligger forut for «man fanger noe sammen»/skaper noe nytt og slik formen man tilværelsen. Tilstedeværelse er helt grunnleggende for det å være et menneske hevder han. Det motsatte må vel da være å handle på «autopilot» uten en bevissthet til det man gjør? Han mener at det er en tendens i samfunnet at det meste skal gjøres målbart, kontrollerbart og standardiserbart med det resultat at man egentlig ikke å være tilstede. Når man skaper kategorier og rammer og gjør livet målbart lever man allerede i en form som er kjent. Mennesker møtes da i en virkelighet som allerede har tatt form!

Sosiologen Dorothy E. Smith (2005) fremhever også hvor viktig det er å være tilstede her og nå for å forstå kvinnens livsverden. Det å være lokalisert i kroppen og i sin egen sfære skaper et blikk på samfunnet «innenfra og ut». Fra mikro til makronivå.

De føler seg i noe ulik grad komfortable som mor og aller tryggest er de på seg selv når de gir kjærlighet, trøst og omsorg til sine barn med mye fysisk kontakt. Tove uttrykker at hun var utrygg og usikker på seg selv som mor etter at hun fikk sitt første barn fordi barnet ble født for tidlig og de oppholdt seg en lengre periode på sykehuset etter fødselen. Familien trengte ekstra hjelp den første tiden og fikk da nær og god kontakt med personalet på sykehuset. Den ekspertisen de hadde der var gull verdt for henne.

Mødrene ble spurt om hvordan de innhenter informasjon og råd om det å være mor. For eksempel i forhold til oppdragelse, helse og kosthold, klær og utsyr etc. Flere av mødrene snakker med venner som selv har barn når de ønsker å orientere seg frem til det som er det beste valget for barnet. Susanne har ei venninne som jobber som psykolog og de har ofte gode diskusjoner om det å takle vanskelig situasjoner med barna og generell barneoppdragelse. «Min største bekymring er min sønns sårbarhet og usikkerhet. Jeg har en stor jobb med å trygge ham. Han er tøff fysisk, men ikke psykisk.»

Når barna er syke trenger mødrene bekreftelse fra fagpersonell om videre behandling. De har ofte en intuisjon om hva som er riktig, men sjekker ofte med lege og helsestasjon før de avgjør videre handling. Da føler de seg trygge. Her ser vi at ekspertsystemet i form av lege og helsestasjon utgjør et dominanssystem som med sine anbefalinger kontrollerer mødrenes handlinger på en byråkratisk-formell måte. Det er ingen av mødrene som bruker sine egne mødre eller andre familiemedlemmer som kilde til informasjon. Anthony Giddens teori om ekspertsystemer/abstrakte systemer er med på skapelsen av selvets kontinuitet synes å gjelde i stor grad i denne sammenheng da mødrene handler i tråd med ekspertsystemets anbefalinger og råd. (Giddens 1997).

Alle mødrene er samstemte i at de ofte bruker internett som informasjonskilde når de skal gjøre innkjøp av klær og utstyr. De leser blogger, fagsider og er innom ulike netttforum for foreldre. Mødrene oppgir at de også leser bøker og blader og at dette er kilder til informasjon i foreldrearbeidet.

Noe som går igjen hos mødrene er at det forventes mye av en «god» mor. Det er mange idealer som preger samfunnet og samtlige synes det legges et stort press på det å være mor i sosiale medier som blogger, facebook, twitter etc og Trude sier

«Jeg ser jo statusoppdateringer der vedkommende har laget hjemmelaget mat som er kokt i 14 timer på lav varme, huset er nyvasket, vinduene skinner-alt er perfekt.»

Hun mener at de sosiale mediene må ta mye av skylda for at det er så stort press. Hun synes at folk strever for mye for å være så perfekte. «Ingen skriver at de er slitne etter å ha jobbet en lang dag og har skrikete barn, mas og rot!».

Sandra er også enig i at det er et vanvittig press på hvordan man bør være som mor og det forventes mye.

«Man skal jobbe 100%, ta seg av barna, lage mat, gjøre husarbeid, være sånn evig maskin, ta seg av alt og alle, fikse og orde. Alltid opplagt med våkne netter på strak arm, aldri klage, være evig blid, ta med seg jobben hjem og sjonglere alt perfekt! Det kan virke som om samfunnet ønsker at mor skal være sånn og klare å mestre dette. Det å ta et bevisst valg om å være hjemmeværende mor føler jeg blir oppfattet som ikke akseptabelt, da er man lat!».

Jeg vil nå forsøke å se dette presset mødrene opplever av statusoppdateringene i sosial medier inn i strukturasjonsteorien som Giddens (1997) er kjent for. Giddens (1997) hevder at aktør og struktur er gjensidig avhengig av hverandre. Som Trude sier så strever folk for å være perfekte og legger ut statusoppdateringer på sosiale medier (strukturen) som viser et blankpusset bilde av tilværelsen. Dette bildet blir så et ideal som mødrene (aktørene) strekker seg etter og de fortsetter med å legge ut oppdateringer av hvor perfekte de føler seg. Slik opprettholder de dette presset på å være en god mor. For det finnes ingen struktur uten aktører som anvender og reproducerer dem, men heller ingen aktør uten struktur. Dette er strukturens dualitet som Aakvaag uttrykker det. (2008). «Jeg irriterer meg over disse statusoppdateringene for jeg er ikke slik! Men jeg sier heller ikke noe om hvordan jeg har det!» medgir Trude. Hun gjør derfor ikke noe selv for å bryte denne sirkel av dualitet mellom struktur og aktør.

Selvidentitet/*det reflektsive selvet* er et begrep Giddens (1997) bruker om det moderne mennesket. Et menneske som aktiv tar sine beslutninger basert på informasjonsbearbeiding gitt av ekspertsystemet. Alle mødrene innhenter råd og informasjon fra ulike institusjoner i samfunnet som de handler fra. Når barna er syke kontakter de lege og helsestasjon for å få hjelp. Inga har flere eksperter i team rundt hennes sønn som er under utredning for atferdsproblemer og hun er avhengig av den faglige kunnskapen ekspertsystemet gir henne i form av diagnoser for å navigere videre i helsevesenet. Når Susanne diskuterer barneoppdragelse med venninnen er det i kraft av at hun er psykolog. Mødrene tar valg på bakgrunn av råd og anbefalinger gitt av ekspertsystemet og dette er eksempler på reflektsive handlinger og reflektsiv handlingsovervåkning. (Giddens 1997 s. 34).

Et tema som ofte gjentas i alle intervjuene er dette med «dårlig samvittighet». Tove føler på en evig dårlig samvittighet for hun skulle vært mer opplagt og ivrig på å følge opp barna i hverdagen. Det er flere av mødrene som nevner at ukedagene ofte begynner med dårlig tid til frokost, unger som er trøtte og slitne og at de må skynde seg for å komme tidsnok til jobb. De opplever dette som en stressende start på dagen. Susanne jobber noen ganger i helgene og det gir henne dårlig samvittighet. For hun ønsker heller å være sammen med ungene når de har fri fra barnehagen. Inga får dårlig samvittighet fordi hun ikke rekker over alt hun bør gjøre av jobb, husarbeid og kvalitetstid med barna. «Døgnet burde hatt flere timer» mener hun.

Jeg hører i løpet av intervjuene ved flere anledninger at mødrene forteller om sine egne opplevelser der de kjenner på press for alt som skal gjøres og at de ofte ikke føler de har noe valg. De forteller om forventningene til det å være en «god» mor og alle råd og anbefalinger fra ekspertsystemet som gjør det vanskelig å lytte til sin egen intuisjon og sannhet. Slik jeg forstår sosiologen Dorothy E. Smith så er dette et resultat av at *dominanssystemet* (Smith, 2005) administrerer den offentlige sfæren. Giddens (1996) hevder at selvidentitet er et resultat av menneskets bevisste og ubevisste handlinger og at selvidentiteten skapes av mennesket selv. Han hevder at dette gir en situasjon med større frihet med flere valgmuligheter og handlingsalternativer. Jeg opplever at mødrene mener at normen er å følge ekspertsystemet og at de lar seg styre av disse råd og anbefalinger med det resultat at den visdommen de bærer i form av intuisjon blir undervurdert og valgt bort. Så lenge mødrene handler innenfor ekspertsystemet er de selvreflektsive og kan konstruere seg selv. (Giddens 1996). Hvis valget står mellom å følge ekspertsystemet eller seg selv, føler de ofte at de ikke har noe valg og følger ekspertsystemet likevel. Det kommer frem av intervjuene at flere av mødrene kan tenke

seg å jobbe mindre i lønnet arbeid. Sandra jobber fulltid fordi hun sier at de trenger lønnen til å betale huslån, klær, utstyr og barnehageplass og at normen i vennegjengen er at de jobber i 100% stilling. Men hun kunne gjerne tenkt seg å jobbe mindre for å få bedre tid sammen med ungene. Anthony Giddens (1996) mener det handler om å bli mer bevisst sine egne handlinger og valg.

Felles for de alle er at de opplever morsrollen som selvoppofrende. De har alle internalisert en oppfattelse av at man må prioritere ungene først og sette seg selv på 2. plass. «For ungenes behov kommer først!» Jeg viser til Anne-Lise Ellingsæter sin artikkel «*De 'nye' mødrene og remoralisering av moderskapet*» der hun mener at samfunnet vårt legger stor vekt på barnas behov og rettigheter.

«Forestillinger om 'barnas beste' naturaliseres, det vil si at ideer om barns utvikling og sosialisering som er sosialt, kulturelt, ideologisk og historisk spesifikke, transformeres til noe naturlig.»

Ellingsæter (2005 s. 382)

Informantene i denne studien bekrefter barnas behov kommer før sine egne behov og at de synes det er mange forventninger de må ta hensyn til som mor. «*Kravene til morsarbeidets kvalitet og barnas sentrale plass i familien er i ferd med å gjøre mor til et vedheng til barnet.*» hevder Ellingsæter (2005). Dette er en påstand som jeg langt på vei kan skjønne når mødrene beskriver hvordan de tar hensyn til barna og dermed ofrer seg selv. Det virker som om mødrene har internalisert måten hvor «barn beste» blir normen og at de derfor setter barnet før seg selv i måten å leve på. Neste tema handler om hvilket forhold mødrene har til det å utvikle seg selv som det individet de er når de ikke er mor.

6.4 Selvrealisering:

Anthony Giddens skriver om det å være autentisk som verdifullt og selve rammen for selvrealisering. (Giddens 1996 s. 19). Mødrene har fortalt at de prioriterer barna før seg selv og de ikke får nok tid til egne aktiviteter/hobbyer for å utvikle seg selv.

Det er en rød tråd i samtalene at de ikke prioriterer å sette av så mye tid til seg selv og egne hobbyer. «*Jeg har rett og slett ikke tid til å prioritere mine egne hobbyer*» sier Inga. Den tiden de har for seg selv er etter at ungene har lagt seg. Da gjør de sine egne aktiviteter som det å

være sammen med venner, trener skriver, redigere bilder, synger i kor og rir. Mødrene er tydelig på at de ikke er villig til å ofre tiden de har sammen med ungene til fordel for seg selv og er ikke så villige til å endre på noe i hverdag for å få mer tid til seg selv.

Susanne er innflytter til Steinkjer og det har vært spesielt viktig for henne å finne møteplasser for å utvide sin omgangskrets, skape nettverk og nye sosial rom. Derfor er hun den eneste som er med i en 'loge' for kvinner. «Å være med i loge gjør meg et lykkeligere menneske, da blir jeg en bedre mor». I tillegg tar hun ofte med seg ungene til venninner der ungene leker sammen og mødrene snakker om 'voksenlivet/dameting'. Da får hun litt tid sammen med venner hvor de kan snakke om seg selv og egen utvikling. Når Susanne hadde fødselspermisjon fra jobb deltok hun i barselgruppe sammen med andre mødre med barn på samme alder og hun savner møteplasser hvor mødre og barn kan treffes utover dette tilbudet. En møteplass hvor hun kan være mor sammen med sine barn. Når ungene blir eldre er det ikke slike møteplasser hvor mor og barn relasjonen er i fokus. For hun mener det er forskjell på å gjøre noe sammen med barna, som å gå på kino eller cafe' og det å være sammen med barna.

Tove, Susanne og Sandra ser på jobben sin som arena for selvrealisering. De ønsker å jobbe for å være mer enn bare «mamma». Susanne reiser ofte på kurs gjennom jobb for å få faglig påfyll og ser på dette som en «husmorferie». Selv om hun er bortreist på kurs via sin arbeidsgiver og har lange dager opplever hun bare det å være hjemmefra som en ferie i seg selv. Selv om hun er på jobb. Sandra hevder at det er viktig med alenetid for og ikke glemme av seg selv. Hun er hjemme i fødselspermisjon og kjenner at babyen krever det meste av hennes tid og energi. Det er savn for henne å drive med egne hobbyer og aktiviteter som støtter hennes selvidentitet. Hun ser på jobben sin i det private næringsliv som en form for selvrealisering der hun kan lære noe nytt, bli bedre, utvikle seg på trender og kurs i et marked i konstant endring. «For man blir aldri ferdig utlært».

I følge Anthony Giddens (1996) er det en forutsetning for 'Det rene forhold' at begge parter tar et individuelt ansvar for sin egen selvrefleksivitet og utvikling av selvidentitet. Denne studien viser at mødrene hverken har tid eller prioriterer å realisere seg selv uavhengig av barn, partner og jobb. Det er tydelig av informasjonen jeg sitter på at det å være mor er et selvoppofrende prosjekt. Tiden med små barn er rett og slett ikke forenelig med å realisere seg selv og sin egen identitet. Hvordan dette påvirker forholdet til partner kan du lese mer om i neste avsnitt.

6.5 Partner/hverdagsliv:

Når det gjelder fordeling av husarbeid er det en trend i tiden at flere har betalt for ekstern vasketjeneste. Både Sandra og Susanne har begge betalt for vaskehjelp og de ville ikke vært foruten. «*Vaskehjelp er gull verdt*» sier Sandra. De har erfart at de ikke lengre krangler så mye på hjemmebane om hvem som skal vaske huset etter at de fikk hjelp til å vaske huset.

Andre oppgaver i hjemmet blir fordelt mellom mødrene og sine partnere. Tidsmessig bruker de forholdsvis lik tid på husarbeid. I den praktiske øvelsen av intervjuet, del 1 har de alle rangert rollen «hushjelp» på tredje plass (etter «mor» og «arbeidstaker») i forhold til hvor mye tid denne rollen krever. Når de skulle rangere rollene etter hvor mye verdi det ga dem havner «hushjelp» rollen helt nederst på listen i fire av fem tilfeller. Husarbeid er noe de føler de *må* gjøre og som de ikke opplever spesielt meningsfullt. Mødrene tar som oftest ansvaret for husvasken, klesvasken, rydding og innkjøp av klær og utstyr mens partneren gjør praktisk arbeid med bil, gressklipping, vedlikehold av huset, snømåking og rydding av garasje. Det kommer frem at de selv tar ansvaret for vasking av hus og klær fordi de ønsker å ha kontroll. Tove betrakter seg som en «hønemor» som vil passe på at barna og huset ser bra ut. Hun innser at hun kan blande seg inn i vel mye av det barna og partneren gjør og ønsker egentlig å slappe av litt mer og senke skuldrene.

Hva er kvalitetstid med barna? Mødrene svarer at det handler om evnen til *tilstedeværelse* i samværet uansett hva de gjør. Det handler om å være tilstede *her og nå* og oppleve akkurat det som *er* i øyeblikket. «*Det hjelper ikke å være fysisk tilstede hvis man sitter opptatt med mobiltelefonen slik mange foreldre gjør*», sier Inga. «*For meg er det viktig å sette meg ned på gulvet og leke sammen med ungene. Da skaper vi tilknytning og tettere bånd. «Jeg blir bedre kjent med barna mine på den måten*». Noe som flere av mødrene poengterer er at det ikke er lett å være fullt tilstedeværende etter at de har vært en hel dag på jobb, hentet barn i barnehagen og laget middag. De føler seg ofte slitne og det er lett å ty til stimulerende aktiviteter som barna kan holde på med, som å se på tv eller spille på nettbrett.

Det å få barn er en stor omveltning i måten å leve på og dette bekreftes av mødrene. Hverdagslivet endret seg betraktelig etter at de fikk barn og for noen av mødrene har dette ført til et liv «*snudd på hodet*». Etter barna kom til verden blir det ikke så mye tid til verken seg

selv eller det det å være i et parforhold. «*Det er lenge siden vi har gjort sånn kjærresteting sammen. Kan ikke komme på sist gang vi hadde tid bare vi to*» sier Trude. Samtlige av mødrene bekrefter at de ikke lengre har så mye tid sammen med partner som de hadde før de fikk barn. For Inga, Trude, Sandra og Tove er dette noe de savner. Det kommer tydelig frem i del 1 av den praktiske øvelsen hvor de alle rangerer rollen som «partner» som den mest verdifull etter rollen «mor». De har behov for å bruke tid sammen med partner, men dette blir det ofte ikke tid til fordi ungene krever det meste. «*Hverdagen sluker tiden med sine gjøremål og det blir mindre tid og kos med min samboer*» sier Inga. Hun forteller at hun ønsker å dra på tur sammen med sin partner slik de ofte gjorde før de fikk barn, men at de ikke har mulighet på grunn av mangel på barnevakt. For henne er det et større savn at hun ikke tilbringer tid sammen med partner enn det å ha tid bare for seg selv og egen selvrealisering. Bensman og Lillienfield i Giddens bok «*Modernitet og selvidentitet*» (1996) skriver partene søker i etter mer intimitet i parforholdet. Dette skyldes de fremmedgjørende effekter av de store og upersonlige organisasjoners utvikling. Intimitet i 'det rene forhold' er et forsøk på å sikre en meningsfull tilværelse da 'det rene forhold' ikke oppleves som en del av det store upersonlige systemet av organisasjoner. (Giddens 1996 s. 115). På den ene siden verdsetter mødrene rollen som partner og de ønsker å bruke mer tid sammen med sin partner. Dette vil utvilsomt føre til en større intimitet i parforholdet slik jeg ser det og at de som par kan lage sin «*felles historie*» (Giddens 1996) på bakgrunn av aktiviteter de gjør sammen og slik bindes tettere sammen til hverandre. På den andre side erfarer de det motsatte fordi barnas behov kommer først og det fører til at de sjeldent gjør aktiviteter sammen med partner. Mødrene får ikke laget sin «*felles historie*» sammen med sin partner og dette oppleves som et savn fra de fleste.

Et velfungerende og godt parforhold kjennetegnes av at begge personer i stor grad er autonome og uavhengighet. I et parforhold er man også gjensidig forpliktet til hverandre. (Giddens 1996). Partene i et forhold må være villige til å satse og til å forplikte seg ovenfor den andre og erkjenne forholdets grunnleggende kjærlighet, den følelsesmessige gjensidige støtte og forholdets iboende spenninger. (Giddens 1996). Ingen av mødrene er fornøyde med at de har så liten tid sammen med partner. Det å være mor og yrkesaktiv tar det meste av energien sier Sandra. 4 mødre opplever at rollen som partner kommer i konflikt med morsrollen. Slik jeg tolker dette handler det både om at tiden ikke streker til for å være kjærest og at de i småbarnsfasen rett og slett føler seg mer 'mor' enn 'partner'. Dette henger sammen med Ellingsæters (2005) uttalelse om at samfunnet vårt er «Barne-orientert» og setter barnas behov før seg selv, men også før partnerskapet. Mødrene bekrefter at det er ungenes behov

som kommer først. Linn Hanssen skriver i artikkelen «*Tenk på dette før du reiser fra barnet*» (2013) at flere samlivsterapeuter anbefaler småbarnsforeldre å ta vare på parforholdet, men at de ikke bør reise bort fra barnet i lengre perioder. Et råd som står i denne artikkelen er at barnets primære tilknytningsperson ikke bør reise bort mer enn dobbelt så mange timer som barnet er måneder. Jeg ser på dette som et forsøk på å regulere småbarnsforeldres adferd der rådet kommer fra samlivsterapeuter som en del av ekspertsystemet ifølge Giddens (1997). Ved en slik anbefaling vil en mor kunne kjenne et krysspress mellom samlivsterapeutens anbefaling og behovet for å gjøre noe sammen med partner og skrive 'forholdets historie'. Bruken av barnevakt er et tiltak flere av mødrene gjerne skulle benyttet seg av oftere for å få tid til å være sammen med partner. «*Vi skulle gjerne hatt besteforeldre boende i nabohuset slik at ungene kan springe mellom*». Det ville også lettet logistikken for oss som foreldre i en travel hverdag med uregelmessig arbeidstid sier Susanne. Jeg forlater nå temaet partner/hverdagsliv og går over på siste tema i denne studien.

6.6 Arbeidsliv:

Mødrene i denne undersøkelsen jobber alle 100% i et lønnet arbeid utenfor hjemmet, bortsett fra Tove som jobber i en 80% stilling. Hun starter dagen noe senere slik at de får bedre tid på morgenen med frokost og påkledning. I tillegg avslutter hun arbeidsdagen før vanlig tid. Arbeidsplassen som en institusjon og del av den offentlige sfære og dominanssystemet utøver makt over den private sfære ifølge Dorothy E. Smith. I følge Tidsbruksundersøkelsen gjennomført i 2010 viser det seg at kvinner jobber en time mer i lønnet arbeid og mindre med husarbeid sammenlignet med forrige runde undersøkelsen ble gjennomført (2000).

Sandra sier at hun selv ønsker å jobbe i full stilling. Bakgrunnen for dette er at hun ikke vil gå glipp av de pengene en fulltidsjobb bringer inn. Hun har huslån, bil og 2 barn å forsørge. Etter at barn nummer to kom, har hun tenkt mer på om hun skal gå ned i stilling. Med jobb i det private næringslivet og med sine kunder å ta ansvar for er det vanskelig å redusere arbeidstid. Hun må likevel ta vare på kundene og det betyr da at hun må utføre den samme jobben, men på mindre tid. Hun ser for seg at hun ville lagt til rette for roligere morgener sammen med barna der de spiser frokost sammen og koser seg hvis hun hadde jobbet i redusert stilling. Det å ha bedre tid om morgenen er viktig for samtlige mødre. At de kan starte dagen med ro og nok tid til å spise dagens første måltid sammen. Susanne har muligheten for å forskyve

arbeidstiden sin slik at hun får til dette i hverdagen for det handler ikke bare om «å stå opp, spise frokost også i barnehagen».

I Susannes familie er det tradisjon å jobbe fulltid og hun sier hun selv blir påvirket av denne kulturen. Som selvstendig næringsdrivende i helsesektoren har hun selv ansvar for å organisere arbeidshverdagen. Planlagte arrangementer som har med barna å gjøre, som avslutninger og møter kan hun tilpasse, men hun har ingen mulighet for å være hjemme i akutte situasjoner. Det er det er en klar arbeidsfordeling mellom henne og hennes mann om hvem som er hjemme med barna når de er syke. «*Det er bestandig min mann som er hjemme med syke barn! Som selvstendig næringsdrivende taper jeg inntekt hvis jeg må være borte fra jobb*». I følge Dorothy E. Smith kan dette eksempelet virke som om Susanne ser verden på samme måte som menn og både direkte og indirekte viderefører et maskulint grep om verden.

Det viser seg å være et skille mellom det å være ansatt i det private eller det offentlige arbeidsliv i forholdet til graviditet og barselpermisjon. Susanne opplevde en arbeidskonflikt på hennes tidligere arbeidsplass fordi hun ble gravid. Hun var mye syk under graviditeten og måtte tilrettelegge arbeidssituasjonen. Det var en lav toleranse fra arbeidsgiver med å tilrettelegg for henne. Sandra jobber også i en privat bedrift og der uttrykte ledelsen tydelig at det passet dårlig at hun ble gravid og skulle ut i permisjon. Både Susanne og Sandra har sine egne budsjetter som de må forholde seg til i jobbsammenheng Når de blir borte fra arbeid pga sykdom og barselpermisjon vil bedriften miste disse inntektene.

Anne Lise Ellingsæter skriver i sin artikkel «*De nye mødrene og remolarisering av moderskapet*» (2005) at mulighetene i arbeidslivet svekkes for kvinner fordi de tar ut mesteparten av fødselspermisjon. «*I arbeidslivet fremstår unge kvinner som en annen, mer begrenset type arbeidstaker enn menn.*» hevder Ellingsæter (2005). Erfaringene mine to informanter har delt med meg er konkrete eksempler på at arbeidsplassen som et dominanssystem verdsetter maskuline verdier i høyere grad enn feminine og at disse mødrene preges under dette kjønnsrollemønsteret. I følge Dorothy E. Smith (2005) er arbeidslivet mannens perspektiv på samfunnet.

Når jeg ser på sammenhengen mellom hva det er å være en «god» mor med tilhørende forventninger og temaet arbeidsliv beskriver Sandra dette godt:

«Samfunnet forventer at småbarnsmødre jobber fulltid. Jeg synes ikke jeg så mye valg heller. Vi lever med huslån, boligpriser som stiger, ungene skal være med på aktiviteter som koster penger og vi trenger utstyr til oss selv og ungene. Vi må jo ha pengene. Hvis du er hjemmeværende mor er det sikkert mange som ser ned på deg og stiller spørsmål om hvorfor du ikke jobber. Det er ikke akseptert! Det forventes at ungene sendes i barnehage når de er 1 år. Ei venninne av meg tok et ½ år lengre permisjon og hun måtte forsvare seg fordi hun fikk mange kritiske spørsmål og betraktninger. Jeg tror egentlig at mange er misunnelige på henne fordi de ikke har det samme valget selv».

Tallene som kommer frem i den praktiske øvelsen av intervjuet viser at rollen som «arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende» er den rollen som Trude, Tove og Susanne bruker mest tid på i livet sitt. For Inga og Sandra er det morsrollen som opptar mest tid. Det kan ha en sammenheng med at Sandra var i barselpermisjon når jeg intervjuet henne og at hun derfor hadde mer tid hjemme med barna enn hun ville hatt hvis hun hadde jobbet i fullstilling. I intervjuet med Inga beskriver hun jobben sin som en arena der hun kan være mor for alle de hun har ansvar for. Hun får derfor brukt mange av egenskapene som mor i arbeidstiden og mener erfaringen fra det å være mor til sine egne barn kommer godt med i hennes arbeidssituasjon. De ungdommene hun jobber med betrakter henne som en mor og hun føler selv at hun er mor for mange barn. Derfor setter hun rollen som «mor» øverst på listen over den tiden hun bruker på de ulike rollene. Når jeg derimot ser på rangeringen av de rollene som gir informantene verdi ser jeg at det å være arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende kommer på tredje plass for Inga, Susanne og Tove. Inga får brukt mye av sine morsegenskaper i jobb og Susanne og Tove ser på jobb som selvrealisering.

Trude sier at hun har en stor konflikt med seg selv i håndteringen av rollen som 'mor' og 'arbeidstaker/student' og spør seg selv «Skal man jobbe for å leve eller leve for å jobbe?». Hun synes det krever mye tid og energi å være «arbeidstaker/student» og dette går utover det å være «mor». Mer om Trudes bevisstgjøring omkring rollene som mor og arbeidstaker kan du lese om i neste kapittel.

6.7 *Trude's bevisstgjøring etter vårt intervju:*

Kvale og Brinkmann (2010 s.204) beskriver et mulig sjette trinn i en analyse; der beskrivelser og fortolkningene av datamaterialet også omfatter handling. Med dette menes at informanten i etterkant av intervjuet endrer sin adferd på bakgrunn av sine erkjennelser som kom frem i intervjusammenhengen. Med erkjennelse av sin egen livsverden utvider informanten sin egen bevissthet om temaet for deretter å endre sine egne handlinger i tråd med den nyervervede kunnskapen og visdommen intervjuet medførte.

Jeg vil fortelle litt om Trude's erfaring fra intervjuet som medførte at hun tok noen bevisste valg til fordel som mor og seg selv. Trude forteller i intervjuet at det å være arbeidstaker og student krever mye av hennes energi og tid og dette går utover opplevelsen av å være mor. Hun jobber som vikar i en utdanningsinstitusjon med variert arbeidstid og i tillegg tar hun en deltidsutdanning for å sikre en formell kompetanse som lærer. Hun har 2 barn på den tiden intervjuet ble gjennomført, april 2013. Hun forteller meg om at hun føler seg presset i flere retninger (krysspress) og at rollen som arbeidstaker/selvstendig næringsdrivende/student er krevende. Hun hadde lenge før intervjuet kjent på konflikten mellom det å være mor og å være arbeidstaker. Gjennom intervjuet kom hun til flere erkjennelser deriblant at hun føler seg fanget i en sirkel hvor hun må jobbe og tjene penger for å opprettholde et materialistisk forbruk med nytt hus, 2 biler, klær og utstyr til familien og helst en sydenferie i ny og ne. «Skal man jobbe for å leve eller skal man leve for å jobbe?» spør hun seg selv. Jeg oppfatter dette spørsmålet som et *eksistensielt spørsmål* som Giddens (1996 s. 277) beskriver de spørsmål som angår det menneskelige liv og den materielle verden. Hun sier selv at det passer ikke henne å være 100 % hjemmeværende fordi hun ønsker å være til nytte for andre og treffe folk. Men det er balansen mellom arbeid, hus, hjem og det å være mor som er vanskelig.

Trude kontakter meg i etterkant av intervjuet og deler sin takknemlighet for at hun har satt ord på en indre konflikt mellom rollene som mor og arbeidstaker og mellom rollene som mor og partner. Hun har blitt mer bevisst forholdet mellom det å være mor og den tid og energi som arbeid og utdanning krever av henne og hun blir også gjort oppmerksom på at hun nesten ikke har «kjærestetid» med sin partner. Hun kjenner at dette er et dypt savn i henne. I øvelsen hun gjorde i intervjuet setter hun rollen som «partner» på andreplass etter det å være «mor». For henne er det verdifullt å dele tid sammen med partner og det gjør henne kjærlig og glad.

Intervjuet satte i gang en modningsprosess i henne. En dag i april 2016, tre år etter intervjuet, møter jeg Trude igjen. Jeg spør henne hvordan det har gått med henne etter intervjuet. For jeg skjønner at hun den dagen for tre år siden oppdaget hvordan hun forholdt seg til morsrollen, partner, arbeidsliv, selvrealisering og konflikten dette medførte i henne. Jeg ber henne skrive ned hva intervjuet vekket i henne. Samme kveld kommer det en lang melding på innboksen min på Facebook der hun forteller at hun nå har tre barn og at hun har valgt å ikke jobbe mens hun avslutter sin deltidsutdanning. Det var ikke et enkelt valg for hun følte og merket at slekt og venner forventet at hun skulle opprettholde samme mengde med jobb og studier i tillegg til å være tre-barnsmor. Trude prioriterer nå mer tid som mor og er ærlig på at konsekvensen av og ikke arbeide er dårligere økonomi. «*Vi kjøpte enn eldre bil som var billigere enn den vi hadde sett for oss og vi prioriterer ikke å reise på dyre ferier*». Nå har hun tid til å være mor i langt større grad enn det hun hadde før og hun har også funnet tid til seg selv og sine hobbyer; ridning og være sammen med venner, trene og gå tur med hunden. Etter den praktiske øvelsen så hun at hun brukte mest tid på oppgaver som hun måtte gjøre av plikt og nødvendighet, at det var liten tid til det som gir henne mening i livet, som det å utføre aktiviteter som gir henne selv energi og glede. Hun bruker mer tid på seg selv, for som hun sier er «*det viktig å være lykkelig for da har ungene det bra!*». Hun ser at dette går utover studier og husarbeid hjemme, men det er en konsekvens hun kan leve med.

Karin Widerberg (2012) skriver at det å utforske styringsrelasjonene og anerkjenne disse vil være et viktig skritt i retning av å forstå hvordan de trer inn i menneskets erfaring. Slik jeg ser det oppdaget Trude at arbeidslivet la for store føringer for hennes livsverden. Hun forteller at hun opplevde konflikt mellom det å være arbeidstaker og det å være mor. Trude har blitt mer bevisst sin egen rolle som mor etter vårt intervju og for meg virker det som hun i langt større grad gjør valg på bakgrunn av indre verdier. Hun ikke lar seg styre av følelsen «dårlig samvittighet» i så stor grad som hun gjorde tidligere. Dette forteller meg at samfunnets dominanssystem har fått mindre makt over henne og at hun selv har blitt «eksperten» i eget liv.

7. KONKLUSJON:

Karin Widerberg (2012) hevder at sosiologien ikke har ordentlig begrepsfestet de tingene kvinner gjør når de 'mødrer'. Jeg spør meg selv om dette er mulig? Jeg har langt på vei kategorisert hvordan mødrene opplever seg selv, sin morsrolle, partnerskap og møtet med arbeidslivet. Jeg har funnet noen likhetstrekk, men jeg er forsiktig med å lage rammer og en felles standard på hvordan det er å 'mødre'.

Her følger en liten oppsummering av de mest sentrale funn i denne studien av småbarnsmødres opplevelse av det å være mor i dagens samfunn. Har studien gitt meg svar på mine forskningsspørsmål?

- Hvor viktig er det for småbarnsmødre å realisere seg selv og på hvilken måte gjør de dette?

Det er tidkrevende å være småbarnsmor og mødrene har ikke egen tid til selvrealisering fordi barnas behov kommer i første rekke. For flere av mødrene er ikke selvrealisering et tema i hverdagen og de opplever at det å være mor er et selvoppofrende prosjekt. De prøver så langt det er mulig å dekke barnas behov først og setter sin egen utvikling i siste rekke. Da opplever de at døgnet ikke har nok timer til at dette lar seg gjøre. To av mødrene forteller at arbeidsplassen blir arenaen de kan utvikle seg selv, få mer erfaring og kunnskap og sette seg nye mål.

- Hvordan organiserer småbarnsmødre sine hverdagsliv og partnerskap?

Fire av fem jobber fulltid og de er ofte slitne når de kommer hjem etter jobb. Da er det ikke enkelt å være en 'god' mor som er tilstedeværende, engasjert og lyttende til barnet. Etter det å være mor, blir rollen som partner rangert som mest verdifull. Mødrene ønsker å være mer sammen med partner, men sier at dette ikke lar seg praktisk gjennomføre i småbarnsperioden. Mødrene får ikke laget sin «*felles historie*» sammen med sin partner og dette oppleves som et savn fra de fleste. «.....*det at få barn -bliver i stadig større udstrekning en kilde til separation end et stabiliserende aspekt ved forholdet*» hevder Giddens (1996 s. 110). Jeg sitter igjen med en følelse av at det er denne separasjonen mødrene egentlig snakker om. At det å være i en småbarnsperiode betyr at man må 'separere' seg fra partner. Ikke bokstavelig tolket med at de går fra hverandre, men at de i et utvidet begrep føler avstand til partner som en form for separasjon.

Jeg sitter igjen med et inntrykk av at mødrene i småbarnsperioden ikke får så stort personlig utbytte av parforholdet som de skulle ønske og jeg vil gå så langt som å hevde at forholdene de har i denne perioden til sin partner ikke kan kalles for 'rent' slik som Giddens beskriver aspektene ved 'det rene forhold' (1996).

- Hvordan opplever småbarnsmødre det moderne arbeidslivet?

Hverdagslivet er preget av at mødrene har flere roller å forholde seg til og som de i ulik grad identifiserer seg med. Det er en enighet om at det er en stor konflikt mellom rollen som mor og det å være arbeidstaker. Det å være arbeidstaker er krevende og tar mye tid og energi. To mødre har opplevd arbeidskonflikt på grunn av svangerskap og uttak fødselspermisjon. Jeg deler Sandra's oppfatning av at den jobben som kvinner gjør med å gå gravid, føde barn, amme og være mor, blir for lite respektert og anerkjent i dagens samfunn. Hele vårt samfunn er lagt opp til at vi skal praktisere likestilling mellom kjønn. Men er det mulig å likestille vårt biologiske kjønn og våre eksistensielle oppgaver som mann og kvinne, deriblant det å bli mor?

- Hvordan opplever småbarnsmødre de ulike rollene de innehar? I hvilken grad opplever de disse rollene som utfyllende eller motstridene?

Mødrene opplever sin egen morsrolle som krevende og 'altoppfrende'. Likevel ville de ikke vært foruten denne erfaringen. Det å være mor betyr veldig mye og de føler at dette er en meningsfull oppgave. Et hovedtrekk som går igjen er at mødrene ofte føler på dårlig samvittighet når de ikke strekker til i rollen som mor. Etter den praktiske øvelsen ser de hvor mye tid de bruker i hver rolle og hvor lite meningsfullt de opplever rollene som 'hushjelp' og 'innkjøper'. Mødrene er samstemte i at de synes det er mange forventninger og idealer de må forholde seg til og dette medfører et økt press på det å være mor. De opplever helt klart et krysspress i flere retninger.

Hvordan oppleves det å være småbarnsmor i dagens samfunn?

Anne-Lise Ellingsæter påpeker følgende: «*Sammenlignet med de mer avgrensede reguleringsdirskurser knyttet til farskapet, synes moderskapet å fremstå som tiltagende grenseløst*» (2005 s. 382). Inspirert av sosialantropolog Håkon Fynh's avhandling (2011) skjønner jeg nå at det å være mor *er* grenseløst! Jeg mener ikke at «*moderskapet*» trenger grensesetting og at mor i en slik forståelse trenger å sette flere grenser for seg selv.

Denne «*grenseløsheten*» oppfatter jeg som en formløshet uten grenser. En formløshet som ikke kan gjøres målbar! En videre forståelse av dette vil si at det å begrepsfeste og standardisere opplevelsen av å være småbarnsmor ikke lar seg fullt ut gjennomføre.

Jeg har kommet til en erkjennelse at jeg i denne oppgaven med å finne ut av hvordan det oppleves å være mor, selv har prøvd å finne en form som jeg kan forstå den fra. Det startet allerede i utformingen av intervjuguiden der jeg kategoriserte temaene og spørsmålene inn i en semi-strukturert form. I etterkant ser jeg at intervjusituasjonen i realiteten ikke ble en reel samtale, men en oppskrift i den forstand at jeg (for-) ledet mødrene inn i avgrensede tema. Vi møttes i en virkelighet som allerede på papiret hadde tatt form ifølge sosialantropolog Fyhn (2011). Jeg stilte spørsmål og informantene svarte på dette. Jeg fikk eksempler som belyste temaene jeg hadde valgt og utforske, men intervjusituasjonen ble ikke der og da en skapende handling hvor vi «fanget noe nytt sammen». Vi manglet det viktigste; tilstedeværelse slik Fyhn (2011) definerer denne egenskapen.

-Så hvordan oppleves det å være småbarnsmor i dagens samfunn?

Jeg tror den britiske journalisten Caitlin Moran (2014) har rett i at det finnes like mange opplevelser av det å være mor som det finnes mødre. Alle har hver sin unike historie! Du har nå lest historiene om fem forskjellige småbarnsmødre og om hvordan de opplever det å være mor i dagens samfunn. Budskapet jeg konkluderer med er at det finnes like mange opplevelser av det å være mor som det finnes mødre og med dette setter jeg strek for min bacheloroppgave.

VEDLEGG:

Intervjuguide

Hvordan oppleves det å være småbarnsmor?

Bakgrunnsopplysninger:

Alder:

Sivilstatus:

Arbeidssted:

Partners yrke og arbeidssted:

Barn, alder:

Utdannelse:

Kort yrkeshistorie:

Morsrollen:

- 1 Hva vil det si å være mor for deg? For dine barn.
- 2 Hvilke egenskaper har en 'god' mor? Er dette egenskaper som du selv mener er viktig eller er det slik samfunnet forventer at du skal være som mor?
- 3 Føler du deg komfortabel/trygg/selvstendig i morsrollen?
- 4 Synes du selv at du er en 'god' mor? På hvilken måte? Hva er du fornøyd med? Og hva kunne du gjort bedre?
- 5 Supermamma?

Morsrolle og selvrealisering:

- 1 Når har du helt fri fra familien din? Uten bekymring og ansvar.
- 2 Hva gjør du da? Hvorfor?
- 3 Hva er viktig for din egen selvrealisering?
- 4 Hvor viktig er det å kunne være bare....(navn)? Kan du fortelle mer om dette?
- 5 Hva gir deg.....(navn) påfyll av energi og livskvalitet?

- 6 Er du fornøyd med den tid/mulighet du har for å realisere deg selv. Den DU er?
- 7 På hvilken måte kunne dette tilrettelegges bedre for deg?

Morsrollen og hverdagsliv/partner:

- 1 Kan du beskrive hjemmelivet på en helt vanlig dag, fra dere står opp til dere legger dere?Oppgavefordeling?
- 2 Hvem bruker mest tid sammen med barna? Hvem gjør hva sammen med barna?
- 3 Hvordan fordeles husarbeidet mellom dere? Hvem gjør hva?
- 4 Har hverdagslivet endret seg etter at dere fikk barn? På hvilken måte?
- 5 Hvilke løsninger ville gjort hverdagen deres enklere?
- 6 Hva er kvalitetstid med barna for deg?

Morsrolle og arbeidsliv:

- 1 Jobber du fulltid eller deltid? Hva skyldes dette?
- 2 Hva er dine arbeidsoppgaver, ansvarsområde? Lederansvar?
- 3 Hvilken innflytelse har du på din arbeidsdag?
Fleksibilitet, arbeide hjemme?
- 4 Hvordan er det å være (kvinne) mor på din arbeidsplass?
- 5 Hvordan oppfatter dine kollegaer deg?
- 6 Er det noen forskjell mellom kvinner og menn? Kvinner m/u barn? Behandles de forskjellig?
- 7 Har du fått reaksjoner fra arbeidsgiver, kolleger, kunder/samarbeidspartnere i forbindelse med graviditet/permisjon/ syke barn? Hvilke reaksjoner?
- 8 Partners yrkesaktivitet: Hvordan fordeler dere ansvaret for barna hvis det oppstår behov for å ta vare på barna i arbeidstiden? Møter/sykdom?
- 9 Hva er en familievennlig arbeidsplass for deg? I hvor stor grad er din arbeidsplass dette?

Praktisk øvelse

Hvilke roller har du? Be informanten velge de lappene som de mener er passende for dem. Evt fyll ut nye lapper/roller.

Del 1:

Tidsbruk av rollene:

Be informanten om å rangere rollene/lappene etter hvor mye tid de mener at rollen tar.

- Kan du forklare denne rangeringen?

Rollenes verdi:

Be informanten om å rangere rollene/lappene etter den indre verdien de mener rollen gir? (Meningsfull)

- Kan du forklare dette?

Del 2:

Rollekonflikter?

Be så informanten om å legge lappen med 'mor' i midten av en sirkel og de andre lappene rundt. Dette kartet avtegnes på et ark. Spør om de kjenner noen slag av konflikt/uenighet mellom rollen som mor og de andre rollene. Marker en eventuell konflikt med strek mellom lappene.

Etter at informanten har skissert eventuelle 'konflikttråder' på arket. Start med den største 'konflikttråden':

- Hvorfor mener du at forholdet mellom det å være mor å kan fremstå som konfliktfylt?

- Hva mener du med dette? Og hva gjør dette med deg som mor? Hvordan føles dette?

- Er det noe du selv kan gjøre for endre dette?

- Hvorfor mener du at forholdet mellom det å være mor å kan fremstå som konfliktfylt?

- Hva mener du med dette? Og hva gjør dette med deg som mor? Hvordan føles dette?

- Er det noe du selv kan gjøre for endre dette?

REFERANSE TIL TRYKTE KILDER:

Aakvaag, Gunnar C. (2008): Moderne sosiologisk teori. Oslo: Abstrakt forlag as. 3. opplag 2012. (s. 63-96, 127-147, 199-228, 258-294).

Bauman, Zygmunt og Tim May. (2004): Å tenke sosiologisk. Oslo: Abstrakt. 1. utgave.

Forseth, Ulla og Bente Rasmussen. (red.) (2002): Arbeid for livet. Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 75-101).

Frønes, Ivar og Kjølørød, Lise (red.) (2010): Det norske samfunn. Oslo: Gyldendal akademisk. (s. 144-164, 237-260).

Grønmo, Sigmund. (1996): Forholdet mellom kvalitative og kvantitative metoder I samfunnsforskningen. Fra Harriet Holter og Ragnvald Kalleberg (red.): Kvalitative metoder i samfunnsforskningen. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget. s. 73-107.

Jacobsen, Dag Ingvar. (2005): Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring I samfunnsvitenskapelig metode. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS. 2. utgave.

Johannessen, Asbjørn og Per Arne Tufte. 2002. «Hverdagskunnskap og forskning», «Virkeligheten, data og teori», og «Fra tema til problemstilling». Fra boka Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode. S. 27- 34, 35-51, 53-71.

Kvale og Brinkmann. (2010): Det kvalitative forskningsintervju. Oslo: Gyldendal akademisk.

Thagaard, Tove. (2010): Systematikk og innlevelse, en innføring i kvalitativ metode. Fagbokforlaget, Bergen. 3. utgave.

SELVVALGT PENSUM:

Referanse til trykte kilder:

DeMeis, Perkins and Wesley. (1996): "Supermoms of the Nineties", *Journal of Family Issues*, Vol. 17.

Ellingsæter, Anne Lise. (2005): De «nye» mødrene og remoralisering av moderskapet. *Nytt Norsk Tidsskrift*. 2004 (22), s. 373-382.

Fauskanger, Kari (2012, 08.mars): Flørter med 50-tallets husmorrolle. *Dagbladet*, s. 14

Fyhn, Håkon. (2011): *Møte med tilstedeværelse: mellom form og tomhet i produktutvikling, aikido og antropologisk erkjennelse*. (Doktoravhandling, NTNU i Trondheim). Trondheim: H. Fyhn.

Giddens, Anthony. ((1990)1997): *The Consequences of Modernity*. Oversatt av Are Eriksen: Modernitetens konsekvenser. Oslo: Pax Forlag A/S.

Giddens, Anthony. ((1991)1996): *Modernity and Self-Identity, Self and Society in the late Modern Age*. Oversatt av Søren Schulzt Jørgensen: Modernitet og selvidentitet. København: Hans Reitzels Forlag. 1. utgave.

Haugnes, S. N., & Holden, K.F. (2013, 27. mars): Stolte hjemmeværende. *Trønder-Avisa*, s. 3

Johansson, Thomas. (1995): *Rutinisering och reflexivitet*. Lund: Studentlitteratur.

Kaluza Susanne. (2014): *Mammrådet*. Oslo: Aschehoug

Karlsen, S. L. (2013, 19. april): Babyer har det sjeldent bedre enn sine foreldre. *Trønder-Avisa*, s. 3

Knudsen, O., & Jordheim, H. (2016, 5. februar): Mødre kjenner på dårlig samvittighet hvis de ikke får til å hente barna «tidsnok». *Aftenposten*, s. 40

Mjelde, Liv. (nr 1. 2012): Innledning. *Sosiologisk årbok, 2012* (1). Oslo: Novus forlag. (s. 3-10).

Mjelde, Liv. (nr 1. 2012): The Everyday World as Problematic. A Feminist Sociology. *Sosiologisk årbok, 2012* (1). Oslo: Novus forlag. (s. 139-142).

Moe, Sverre. (1994): Sosiologi i hundre år, en veileder i sosiologisk teori. Oslo: Universitetsforlaget AS. (s. 199-224).

Nygaard, Thomas. (1995): Den lille sosiologiboka. Innføring i sosiologisk handlingsteori. Oslo: Universitetsforlaget. 1. utgave. (s. 135-147).

Pettersen, Heidi. (2015, februar): Tidenes beste foreldre: Ni av ti ungdommer sier at de er fornøyde med foreldrene sine. Har dagens mødre og fedre funnet oppskriften på suksess? *Aftenposten oppvekst*, (s. 37-40)

Rua, Marte. (nr 1. 2012): Erfaringer fra en fengselsstudie - institusjonell etnografi i praksis. *Sosiologisk årbok, 2012* (1). Oslo: Novus forlag. (s. 101-122).

Smith, Dorothy E. (nr 1. 2012): Ideology, Science, and Social Relations: A Reinterpretation of Marx's Epistemology. *Sosiologisk årbok, 2012* (1). Oslo: Novus forlag. (s. 33-57).

Smith, Dorothy E. (2005): Institutional Ethnography: A Sociology for People. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Widerberg, Karin. (nr 1. 2012): Dorothy E. Smith og institusjonell etnografi. *Sosiologisk årbok, 2012* (1). Oslo: Novus forlag. (s. 123-138).

Referanse til kilder på internett:

Arnfinnsen, James A. (2011, 5. august): Episode 8: *Hva er egentlig tilstedeværelse?*. Hentet 05.05.2016 fra: <http://www.levevei.no/2011/08/episode-8-hva-er-egentlig-tilstedevaerelse>

Bergland, C., Estensen, M. B. og Johannessen N. (2015, 08. februar): *Mammarollen i endring: Psykolog: – Mødre har konstant dårlig samvittighet*. Hentet 12.04.2016 fra: <http://www.vg.no/forbruker/psykolog-moedre-har-konstant-daarlig-samvittighet/a/23389541/>

Egge-Hoveid, K. og Sandnes, T (2013, 15. oktober): *Menn og kvinners roller endrer seg*. Hentet 15.04.2016 fra: <http://www.ssb.no/forskning/demografi-og-levekaar/levekaar-og-sosial-deltaking/menn-og-kvinnens-roller-endrer-seg>.

Hansen, Linn (2013, 10. april): *Tenk på dette før du reiser fra barna*
Ikke dra på langweekendtur før barnet er 3 år, i hvert fall ikke om du er mamma. Hentet 11.04.2013 fra: <http://www.dagbladet.no/2013/04/10/tema/klikk/helse/foreldre/26598999/>

Kanestrøm, Jorunn (2012, 8. mars): - *Fortsatt ikke likestilt*
Forskjellsbehandling og gode informasjonstiltak er nødvendig for å oppnå likestilling for kvinner. Det er ennå langt igjen til målet i Norge, og enda lenger på verdensbasis, mener forskere. Hentet 14.05.2016 fra: <http://forskning.no/kjonn-og-samfunn/likestilling/2012/03/fortsatt-ikke-likestilt>

Martinsen, Vegard: *René Descartes* Hentet 19.05.2013 fra: <http://www.filosofi.no/desc.html>

Moran, Caitlin. (2015, 23.august). *Sannheten om morsrollen. Alt du trenger å vite om morsrollen (men som du ikke vil høre)*. Hentet 14.05.2016 fra:
<http://www.klikk.no/kvinneguiden/kommentarer/article1603616.ece>

Nilssen, Line C.K. (2013, 9. januar): – *REN MISUNNELSE*. Hentet 06.02.2013 fra:
<http://www.mamma.no/mammaliv/--ren-misunnelse> (06.02.13).

Nylander, G. og Mogstad K.L (2013, 4.mai): *Pappaperm kan bli en stressfaktor*. Hentet 05.05.2013 fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Pappaperm-kan-bli-en-stressfaktor-7192753.html#.UYYu1R44XIV>.

Pettersen, Heidi (2013): *Livet på solsidene*. Hentet 14.05.2016 fra:
<http://www.mamma.no/mammaliv/livet-p%C3%A5-solsiden>

Ringheim, Trude (2014, 12. august): - *Naivt å idyllisere husmorrollen*
Forfatter Line Baugstø mener husmor-nostalgi skaper et falsk bilde. Hentet 14.05.2016 fra:
[http://www.dagbladet.no/2014/08/12/kultur/litteratur/husmorrollen/sommer_u.ten_br_v/34724161/\(14.15.2016\)](http://www.dagbladet.no/2014/08/12/kultur/litteratur/husmorrollen/sommer_u.ten_br_v/34724161/(14.15.2016))

Senter for likestilling: *Utfordret morsrolle og utfordrende faderskap?*. Hentet 29.03.2015 fra:
<http://senterforlikestilling.org/utfordret-morsrolle-og-utfordrende-faderskap/>